

UCHWAŁA NR XIV/106/2016

RADY GMINY AUGUSTÓW

z dnia 30 września 2016 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
w Gminie Augustów na lata 2016 – 2026.**

Na podstawie art.18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446) i art.17 ust.1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 930; zm.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1310 oraz z 2016 r. poz. 753) uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Augustów na lata 2016 – 2026 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Traci moc uchwała Nr XIV/117/08 Rady Gminy Augustów z dnia 19 listopada 2008 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Augustów na lata 2008 – 2018.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Augustów.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Zdzisław Chmielewski

Załącznik do Uchwały Nr XIV/106/2016
Rady Gminy Augustów z dnia 30 września 2016 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W GMINIE AUGUSTÓW
NA LATA 2016-2026**

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I. PODSTAWY PRAWNE.....	9
I.I METODOLOGIA.....	17
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY AUGUSTÓW	18
II.I ZASOBY GMINY AUGUSTÓW.....	20
Oświata 20	
Kultura 21	
Służby publiczne 23	
Stowarzyszenia 23	
Bezrobocie 29	
III. DEMOGRAFIA GMINY AUGUSTÓW	32
IV. POMOC GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W AUGUSTOWIE	34
Ubóstwo 41	
Bezrobocie 43	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 45	
Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba 46	
Potrzeba ochrony macierzyństwa 49	
Przemoc w rodzinie 51	
V. ANALIZA ANKIET	57
Problemy społeczne rodzin 58	
Problemy społeczne dzieci i młodzieży 58	
Bezpieczeństwo publiczne 59	
Rozwiązywanie problemów społecznych 60	
Zjawisko przemocy domowej 61	
VI. ANALIZA SWOT.....	63
VII. CELE OPERACYJNE I STRATEGICZNE	66
VIII. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ.....	67
Wskaźnik realizacji działań.....	71
IX. MONITOROWANIE ORAZ EWALUACJA STRATEGII	72
X. PRZEWIDYWANE EFEKTY STRATEGII.....	74
ZAŁĄCZNIKI.....	76
SPIS TABEL	80
SPIS WYKRESÓW	81
SPIS SCHEMATÓW	82

Wprowadzenie

Strategia polityki społecznej obejmuje różne formy korygowania mechanizmu rynkowego, w ramach których stosuje się rozmaite instrumenty wpływu na poziom, jakość i strukturę produkcji, cen i konsumpcji, a także na stosunki pomiędzy obywatelami¹. Tym samym, sama polityka społeczna to celowa działalność państwa i innych podmiotów w dziedzinie kształtowania warunków życia ludności i stosunków międzyludzkich². Warto zaznaczyć, że polityka społeczna w Polsce, na przestrzeni ostatnich lat uległa sporym przeobrażeniom, zarówno pod względem instytucjonalnym, jak i zadaniowym. Priorytety oraz cele polityki społecznej oznaczają, że to właśnie pomoc społeczna zamyka system zabezpieczenia społecznego, a tym samym adresowana jest do kręgu osób i grup szczególnego ryzyka związanego ze znalezieniem się poniżej progu bezpieczeństwa socjalnego.

Zgodnie z art.16 b ustawy o pomocy społecznej gmina opracowuje i realizuje strategię rozwiązywania problemów społecznych³. Zapis ustawowy dotyczący opracowania dokumentu strategicznego stanowi, iż strategia ta zawierać powinna w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określać cele strategiczne dla projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych i wskaźniki realizacji działań. Zagadnienia ujęte w strategii powinny odpowiadać zadaniom nałożonym na gminę ustawą o samorządzie gminnym. W zakresie polityki społecznej⁴ są to między innymi sprawy: pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej, współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych. Należy nadmienić, iż odpowiednio przygotowana strategia ma doprowadzić do rozwiązania kluczowych problemów społecznych w gminie Augustów.

Niniejsze opracowanie powstało przy uwzględnieniu dokumentów strategicznych i

¹

G.Firlit-Fesnak, M. Szydło-Skoczny (red.): Polityka społeczna. Podręcznik akademicki. Wydawnictwo PWN, Warszawa 2013, s. 34.

² A. Rajkiewicz (red.): Polityka społeczna. Materiały do studiowania. Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1998.

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 930).

⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446).

programowych, zarówno krajowych, regionalnych, jak i lokalnych mających kluczowe znaczenie dla planowania i realizacji celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Augustów. Dokumentami tymi są:

- ♦ Krajowym Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 – Nowy Wymiar Integracji⁵ - Program ten jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, utworzonym w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz innych strategii rozwoju – zwłaszcza Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Uwzględnia również politykę państwa obejmującą walkę z ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem głównym programu jest trwale zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln oraz wzrost spójności społecznej. Ponadto, Program zakłada progres na czterech płaszczyznach:
 - Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie młodzieży szansy wejścia na rynek pracy i zakładania rodzin – „Zasadniczym efektem powinno być stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych, który przygotuje młodzież do wejścia na rynek pracy, umożliwi zdobycie niezbędnych kompetencji i umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową, a także rozwój rodziny.⁶”
 - Aktywna osoba i zintegrowana rodzina – odpowiedzialne lokalne środowisko - „W tym przypadku podstawowym efektem ma być rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem. Chodzi o łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie znaczenia społeczności lokalnej z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-społecznego.⁷”
 - Zapobieganie niepewności mieszkaniowej – „Najważniejsze będzie zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem, co zwiększy bezpieczeństwo rodzin i umożliwi ich aktywizację zawodową. Ważne też

⁵ Dokument dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki społecznej www.mpips.gov.pl – link „Pomoc społeczna”.

⁶ <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/uchwala-w-sprawie-przyjecia-programu-pod-nazwa-krajowy-program.html> (20.03.2016).

⁷ Tamże.

będzie zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności, które powodują wykluczenie społeczne.⁸

- Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni – „Podstawowy efekt realizowanych działań to zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym przyjaznych form opieki i aktywnego spędzania czasu oraz możliwości włączenia się do życia społecznego.⁹”
- ♦ Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej 2020¹⁰ - określa kierunki interwencji publicznej mające służyć kształtowaniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w oparciu o diagnozę sektora ekonomii społecznej uwzględniając aktualny kontekst polityczny, społeczny i gospodarczy w Polsce i w Unii Europejskiej.
- ♦ Rządowego Programu Aktywności Osób Starszych na lata 2014-2020¹¹ - Program zakłada włączenie sektora organizacji pozarządowych do działań służących zaangażowaniu seniorów w aktywność społeczną w czterech sektorach:
 - Edukacja osób starszych – poszerzenie oferty edukacyjnej dla osób starszych, które zamierzają edukować się oraz rozwijać, przy wykorzystywaniu potencjału oraz kapitału, którym dysponują poszczególne osoby.
 - Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz i międzypokoleniową - aktywność osób starszych oraz włączenie do wspólnych działań młodszego pokolenia, co pozwoli na budowanie wzajemnego zrozumienia oraz rozwój umiejętności społecznych;
 - Partycypacja społeczna osób starszych - działania na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym, co przyczyni się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.
 - Partycypacja społeczna osób starszych - zwiększenie dostępności i podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych. Kluczowe znaczenie ma tutaj tworzenie lokalnych sieci wsparcia opartych na działaniach wolontariuszy w celu tworzenia środowiska samopomocy.
- ♦ Programem Operacyjnym „Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020”, POWER 2014-

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

¹⁰ Dokument dostępny na stronie internetowej www.pozYTEK.gov.pl (19.03.2016).

¹¹ Uchwała Nr 237 Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Aktywności Osób Starszych na lata 2014-2020, Dz. U. Monitor Polski z dn. 24 stycznia 2014 r., poz. 52.

2020¹² - Jest jednym z 6 programów krajowych jakie będą realizowane w okresie 2014-2020. Program finansowany jest z Europejskiego Funduszu Społecznego, a jego celem są reformy w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia.

- ♦ Wieloletnim Programem Wspierania Finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020”¹³ - Celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji. Program jest elementem polityki społecznej gminy w zakresie:
 - poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach,
 - poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży,
 - kształtowania właściwych nawyków żywieniowych.
- ♦ Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - ma na celu zwiększyć m.in. skuteczność oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia skali tego zjawiska w Polsce, a także zwiększyć poziom kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Odniesienia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Augustów na lata 2016-2026 do podstawowych dokumentów planistycznych:

- ♦ Strategią Rozwoju Powiatu Augustowskiego do 2020 roku,
- ♦ Polityką Prorodzinną Powiatu Augustowskiego,
- ♦ Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Augustowskim na lata 2011-2016,
- ♦ Powiatowym Programem Profilaktyczno – Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży Zagrożonych Przemocą w Rodzinie w Powiecie Augustowskim na lata 2013-2018,
- ♦ Powiatowym Programem Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Augustowskim na lata 2016 – 2018,
- ♦ Programem Rozwoju Powiatu Augustowskiego do 2020 roku,
- ♦ Strategią Rozwoju Gminy Augustów.

¹² Dokument dostępny na stronie internetowej www.mrr.gov.pl (20.03.2016).

¹³ Uchwała Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013, www.mpips.pl. – „Pomoc społeczna – Programy”.

Podstawowe etapy pracy nad Strategią w poszczególnych sferach obejmowały stworzenie:

- ♦ części wprowadzającej, która zawiera informacje na temat organizacji strategii, jak również uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu,
- ♦ części diagnostyczno-analitycznej, poświęconej ogólnym informacjom dotyczącym gminy oraz diagnozę problemów społecznych w gminie Augustów. Diagnoza została oparta o badania źródeł zastanych – informacji udostępnionych przez instytucje funkcjonujące w gminie, identyfikacji mocnych oraz słabych stron, szans i zagrożeń dla lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Diagnoza występujących problemów społecznych na terenie gminy Augustów została opracowana w oparciu o dane za lata 2013-2015 oraz przeprowadzone badanie ankietowe, w którym wzięli udział mieszkańcy gminy Augustów.

Analizy problemów społecznych dokonano w obszarach:

- ubóstwo,
 - bezrobocie,
 - długotrwała lub ciężka choroba,
 - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
 - niekorzystne zjawiska demograficzne.
- ♦ części programowej zawierającej najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy Augustów na najbliższe lata. Założenia sprecyzowane zostały w celach strategicznych, celach operacyjnych. Część programowa zawiera również podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań oraz Strategii.

I. PODSTAWY PRAWNE

Prezentowany dokument ma charakter kilkuletni, obejmuje lata 2016 - 2026. Jest on zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie ogólnopolskim i samorządowym umożliwia o ubieganie się o środki zewnętrzne, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Na treść oraz realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne, do których należą:

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 930).

Warunki prawne i organizację systemu pomocy społecznej określa Ustawa: zadania w zakresie pomocy społecznej; rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania; organizację pomocy społecznej; zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej. Dokument traktuje pomoc społeczną przede wszystkim jako instytucję, umożliwiającą wyjście z trudnych sytuacji życiowych tym osobom, rodzinom, które nie są w stanie wykorzystać własnego potencjału, zasobów czy predyspozycji, ze względu na niemożność samodzielnego przezwyciężenia problemów w życiu codziennym.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 575).

Zapisy znajdujące się w ustawie określają zasady oraz formy wspierania rodziny, która napotyka trudności w realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, ponadto ustawodawca określa zasady oraz formy sprawowania pieczy zastępczej, jak również pomoc w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków. Reguluje również kwestie finansowania oraz administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, a także określa zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.).

Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,

- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
- zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a,
- świadczenia wypłacane przez gminy, na podstawie art. 22b,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Świadczenia rodzinne i koszty ich obsługi (3% z budżetu państwa), składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2014 r. poz. 1863 z późn. zm.).

Ustawa określa zasady przyznawania członkom rodziny wielodzietnej Karty Dużej Rodziny, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy. Uprawnienia przysługujące osobom posiadającym ważną Kartę polegają na przyznaniu korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów, usług lub innych form działalności. Kartę przyznaje wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania członka rodziny wielodzietnej.

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195).

Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 169 z późn. zm.).

Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów zmieniła ustawę o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej. Pozwoliło to na lepszy dostęp osób uprawnionych do organu wypłacającego świadczenia. Po nowelizacji ustawa zakłada uproszczenie i zmniejszenie procedur administracyjnych związanych ze stosowaniem ustawy, bardziej racjonalne funkcjonowanie organów działających na jej

podstawie oraz efektywne odzyskiwanie przez budżet państwa od dłużników alimentacyjnych należności Skarbu Państwa powstałych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, jednakże efektywność ta jest zbyt niska.

Ustawa określa:

- zasady pomocy państwa osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji,
- warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, zwanych dalej "świadczeniami z funduszu alimentacyjnego",
- zasady i tryb postępowania w sprawach przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- zasady finansowania świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn.zm.).

Ustawa stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Ustawa ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 546).

Według ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje

społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności: promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1987 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. z. Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz.721 z późn. zm.).

Ustawa dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znaczny, lekki, umiarkowany), o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia. Orzeczenie ustalające stopień niepełnosprawności stanowi także podstawę do przyznania ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz. U. z 2016 r . poz. 162).

Ustawa określa warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. Zasiłki dla opiekunów i koszty ich obsługi, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne są finansowane ze środków z budżetu państwa na realizację świadczeń rodzinnych. Realizacja zasiłków dla opiekunów jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej realizowanym przez gminy.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm).

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Obszary, które reguluje ustawa to: prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego), uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego), nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego, wolontariat.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.).

Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, że większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4 ust 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy”. Ponadto, organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.).

Ustawa określa zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii oraz zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390).

Ustawodawca określa zadania obejmujące przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, sposób postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz osób stosujących przemoc w rodzinie. Ustawa określa również zadania realizowane przez organy administracji rządowej oraz jednostki samorządu terytorialnego. Tym samym, do zadań własnych gminy należą:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 149 z późn. zm.).

Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej są realizowane przez instytucje rynku pracy działające w celu: pełnego i produktywnego zatrudnienia; rozwoju zasobów ludzkich; osiągnięcia wysokiej jakości pracy; wzmocnienia integracji oraz solidarności społecznej.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.).

Ustawa określa:

- warunki udzielania i zakres świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- zasady i tryb finansowania świadczeń,
- zasady i tryb kwalifikowania świadczeń opieki zdrowotnej jako świadczeń gwarantowanych,
- zadania władz publicznych w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń,
- zasady powszechnego - obowiązkowego i dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego,

- podstawy instytucjonalno-proceduralne do stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady,
- zasady funkcjonowania, organizację i zadania Narodowego Funduszu Zdrowia, zwanego dalej "Funduszem",
- zasady funkcjonowania, organizację i zadania Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji, zwanej dalej "Agencją",
- zasady sprawowania nadzoru i kontroli nad finansowaniem i realizacją świadczeń.

Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.).

Ubezpieczenia społeczne obejmują: ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenia rentowe, ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane dalej "ubezpieczeniem chorobowym", ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane dalej "ubezpieczeniem wypadkowym". Ustawa określa:

- zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym,
- zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne oraz podstaw ich wymiaru,
- zasady, tryb i terminy - zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych, prowadzenia ewidencji ubezpieczonych i płatników składek, rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego, opłacania składek na ubezpieczenia społeczne,
- zasady prowadzenia kont ubezpieczonych oraz kont płatników składek,
- zasady działania Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- organizację, zasady działania i finansowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- zasady działania Funduszu Rezerwy Demograficznej,
- zasady zarządzania tym funduszem,
- zasady kontroli wykonywania zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2156 z późn. zm.).

Reguluje wszystkie kwestie związane z oświatą, funkcjonowaniem szkół i placówek, ich finansowaniem, zagadnieniami dotyczącymi pomocy stypendialnej, czy też treści związanych z samymi zasadami oceniania. Ponadto ustawa reguluje kwestię wsparcia finansowego dla potrzebujących uczniów.

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 1059 z późn. zm.).

Zgodnie z ustawą odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 966 z późn. zm.).

Ustawa reguluje zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych oraz właściwość organów w tych sprawach. Dodatek mieszkaniowy przysługuje osobom, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% najniższej emerytury obowiązującej w dniu złożenia wniosku w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym.

I.1 METODOLOGIA

W celu stworzenia prezentowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Augustów wykorzystano następujące metody badawcze:

- ♦ metodę analizy danych wtórnych „desk research”. Analizie poddano informacje zgromadzone w celach administracyjnych, udostępnione przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie do zaobserwowania liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka ze względu na poszczególne problemy. Ze szczególnym uwzględnieniem:
 - sprawozdań z działalności Ośrodka w latach 2013-2015,
 - oceny zasobów pomocy społecznej
 - sprawozdań rzeczowo-finansowych,
 - sprawozdań z realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Jest to technika badawcza będąca dla niniejszej Strategii wstępną fazą projektu poprzedzającą fazę zbierania danych pierwotnych.

- ♦ analizę gminnych programów pomocowych,
- ♦ analizę danych statystycznych udostępnionych przez Urząd Gminy, Wydział Ewidencji Ludności, które umożliwiły dokonanie analizy struktury demograficznej w Gminie Augustów,
- ♦ ankiety adresowane do mieszkańców gminy, w celu zebrania jak największego materiału zawierającego opinie społeczności lokalnej na temat problemów społecznych oraz jakości życia,
- ♦ wywiady z dyrekcją szkół znajdujących się na terenie gminy w celu zebrania informacji dotyczących udzielanej pomocy materialnej uczniom oraz realizowanych programów w szkołach.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY AUGUSTÓW

Gmina Augustów jest gminą wiejską znajdującą się w województwie podlaskim, w powiecie augustowskim. Otacza miasto Augustów, liczy 36 sołectw. Zajmuje powierzchnię 26,652 ha.

Ziemia augustowska jest terenem o znakomitych warunkach naturalnych, sprzyjających rozwojowi rolnictwa ekologicznego i turystyki. Atutem rolnictwa jest dobry stan środowiska naturalnego oraz pielęgnowana w wielu gospodarstwach tradycyjna kultura rolna. Na terenie gminy przeważają lasy sosnowo-świerkowe. Pozostałą część zajmują olsy i lasy mieszane. Lasy są ostoją zwierzyny: dzika, łosia, jelenia, sarny, ptactwa. Występuje również starodrzew oraz chroniona lub rzadko występująca roślinność.

Rysunek 1. Mapa gminy Augustów

Głównymi gałęziami gospodarki, jakie rozwinęły się w gminie są rolnictwo i leśnictwo oraz towarzysząca im działalność gospodarcza. Uprzemysłowienie jest bardzo niskie i bazuje na surowcach lokalnych, a przede wszystkim na płodach rolnych i zasobach leśnych. Główne zakłady znajdują się w mieście Augustów. Gmina odgrywa rolę producenta bazy surowcowej

dla przemysłu spożywczego i drzewnego. Najczęściej podejmowana jest działalność handlowa, budowlana, transportowa, produkcyjna i usługowa.

Miejscowości należące do gminy Augustów:

Białobrzegi, Biernatki, Bór, Chomątowo, Czarnucha, Czerkiesy, Gabowe Grądy, Gliniski, Góry, Grabowo, Grabowo - Kolonie, Jabłońskie, Janówka, Jeziorki, Kolnica, Kolnica BSD, Komaszówka, Mazurki, Mikołajówek, Netta Pierwsza, Netta Folwark, Netta Druga, Obuchowizna, Osowy Grąd, Ponizie, Posielanie, Promiski, Pruska Mała, Pruska Wielka, Rutki Nowe, Rutki Stare, Rzepiski, Świderek, Topiłówka, Turówka, Twardy Róg, Uścianki, Żarnowo Drugie, Żarnowo Pierwsze, Żarnowo Trzecie.

Liczba ludności: 6951¹⁴

Liczba gospodarstw rolnych: 1877

Powierzchnia upraw rolnych: 59 %

Powierzchnia lasów: 32 %

Powierzchnia wód: 1,47 %

¹⁴ Stan na 31.12.2015, Urząd Gminy w Augustowie.

II.I ZASOBY GMINY AUGUSTÓW

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy działające w obszarze polityki społecznej i rozwiązujące dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne (np. organizacje pozarządowe). W każdym z prezentowanych poniżej obszarów diagnostycznych umieszczono informację jednocześnie o tych właśnie instytucjach. Taki opis stanowi prezentację rzeczywistego stanu zarówno potrzeb, jak i infrastruktury oraz kapitału społecznego.

Oświata¹⁵

W gminie Augustów edukacja odbywa się w placówkach szkolnych:

- ♦ 7 szkół podstawowych,
- ♦ 2 gimnazja,
- ♦ 7 oddziałów przedszkolnych,
- ♦ 4 zespoły wychowania przedszkolnego,
- ♦ 1 punkt przedszkolny.

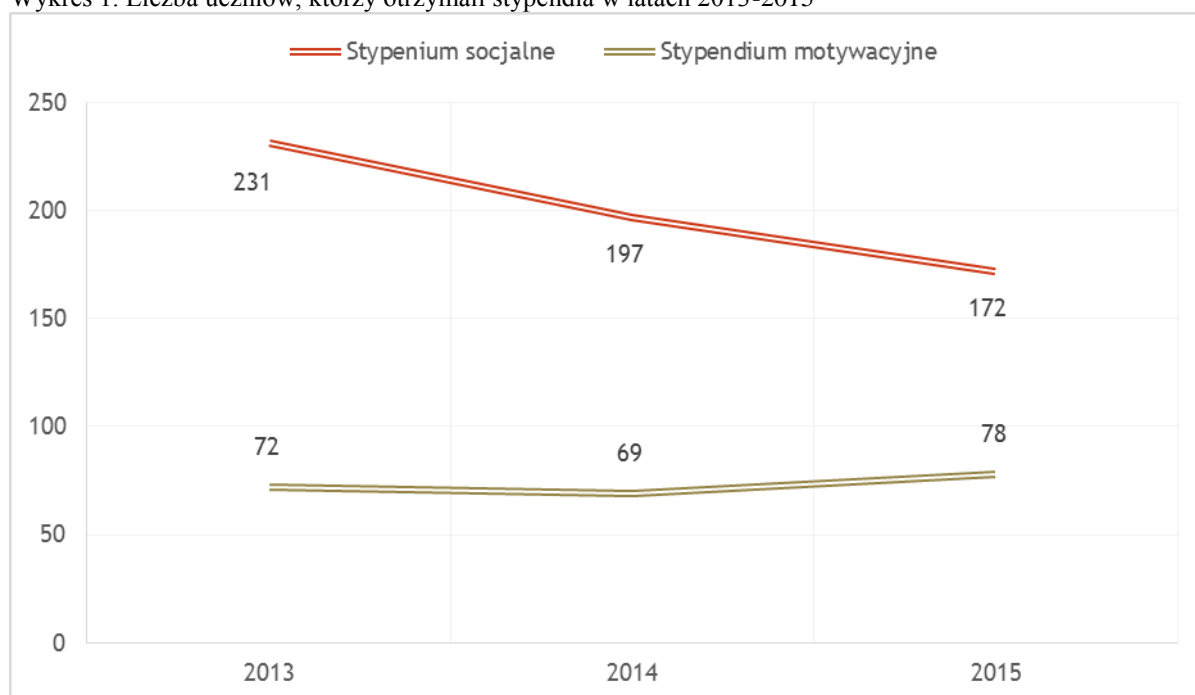
Szkoły Podstawowe Gminy Augustów są aktywne w realizacji projektów i programów współfinansowanych przez Unię Europejską. Realizowały zadania edukacyjne takie jak: „Akademia Jutra”, „Mały Archimedes”, „Równy Start”, „Równe Szanse”, „Świetlice środowiskowe domy równych szans” i inne.

Z Europejskiego Funduszu Społecznego we współpracy z Fundacją Wspomagania Wsi w Warszawie na terenie gminy powstały Kluby Przedszkolaka na Wsi. Projektem objęto dzieci w wieku przedszkolnym 3-5 lat, który przyczynił się do zmniejszenia nierówności w stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej na wsi. Kontynuacją powyższego projektu jest zadanie pod nazwą „Dać szansę przedszkolakom w Gminie Augustów”. Dzięki realizacji tych programów zapewniono wychowanie przedszkolne dla ok. 25% dzieci zamieszkałych na terenie gminy. Korzystając ze środków Unijnych przeprowadzono również modernizacje, budowy i remonty wielofunkcyjnych boisk przy szkołach.

¹⁵ Informacje zaczerpnięte ze strony <http://bibliotekazarnowo.pl/>, (30.03.2016).

Uczniom pochodzącym z rodzin spełniających odpowiednie kryteria dochodowe, przysługuje prawo do ubiegania się o stypendium szkolne (socjalne). Natomiast, stypendium o charakterze motywacyjnym ma na celu wspieranie edukacji uczniów zdolnych. Poniższy wykres przedstawia liczbę uczniów, która otrzymała poszczególne stypendia w latach 2013-2015.

Wykres 1. Liczba uczniów, którzy otrzymali stypendia w latach 2013-2015

Źródło: Urząd Gminy Augustów, Wydział Oświaty

Liczba uczniów otrzymujących stypendia motywacyjne utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Spory spadek widoczny jest w liczbie stypendiów socjalnych. W 2013 roku stypendium otrzymało 231 uczniów, w roku następnym o 34 uczniów mniej, natomiast w 2015 roku o 59 uczniów mniej w stosunku do roku 2013.

Kultura¹⁶

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Kultury w Augustowie z/s w Żarnowie z dwiema Świetlicami Wiejskimi w Netcie Folwark i Borze oraz Biblioteka Publiczna Gminy Augustów w Żarnowie i pięć Filii Bibliotecznych w: Białobrzegach, Janówce, Rutkach, Netcie Folwark i Borze. Funkcjonuje również Gminne Centrum Informacji. Instytucje te są animatorami życia kulturalnego w gminie. Na nich spoczywa odpowiedzialność za rozwój i

¹⁶ Informacje zaczerpnięte ze strony <http://bibliotekazarnowo.pl/>, (30.03.2016).

upowszechnianie kultury oraz ochrona dóbr kultury Gminy Augustów. Instytucje te organizują imprezy integracyjno –kulturalne oraz prowadzą atrakcyjne formy zajęć dla różnych grup wiekowych, by zachęcić wszystkich mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym całej gminy. Ośrodek kultury i świetlice wiejskie starają się zaspokajać potrzeby jednostek i grup w zakresie edukacji, informacji i rozwoju osobistego. Zadania te realizowane są przede wszystkim poprzez organizowanie:

- ♦ zespołowego uczestnictwa w kulturze,
- ♦ różnorodnych form edukacji,
- ♦ form indywidualnej aktywności kulturalnej,
- ♦ imprez kulturalnych o różnorodnym zakresie programowym,
- ♦ działalności informacyjno – edukacyjnej i poradniczej.

Przy GOK-u zostało utworzone Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich „Aktywna Kobieta”. Panie ze Stowarzyszenia promują swoją gminę, szczególnie poprzez rękodzieło, obrzędowość i tradycyjną kuchnię.

Biblioteki publiczne Gminy Augustów tworzą sieć biblioteczną dostępną dla mieszkańców całej Gminy Augustów oraz innych użytkowników. Biblioteki poprzez zaspokajanie potrzeb czytelniczych służą społeczeństwu naszej gminy w ogólnym upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury. Są animatorami życia kulturalnego, organizując spotkania autorskie, konkursy czytelnicze, lekcje biblioteczne, współpracują z Ośrodkiem Kultury przy organizacji imprez oraz ze Szkołami Podstawowymi i Gimnazjami z terenu Gminy Augustów. Biblioteki udostępniają:

- ♦ zbiory książek,
- ♦ zbiory multimedialne (GBP),
- ♦ czasopisma.

Biblioteki zapewniają:

- ♦ bezpłatny dostęp do Internetu uczniom, studentom, bezrobotnym i rolnikom,
- ♦ sprzęt do prezentacji multimedialnych (GBP),
- ♦ możliwość obejrzenia filmu – lektur szkolnych (GBP).

Zbiory biblioteczne oraz usługi świadczone przez biblioteki wzrastają dzięki środkom unijnym, Biblioteki Narodowej, Fundacji Bankowej i Fundacji Orange.

Służby publiczne¹⁷

Na terenie gminy znajdują się dwie poradnie medycyny rodzinnej znajdujące się w Janówce, Żarnowie Drugim. Baza lokalowa placówek ochrony zdrowia jest dobra, jednakże wszystkie placówki wymagają znacznego doposażenia w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną.

Pomocą społeczną z ramienia gminnych władz lokalnych zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Ochroną przed żywiołami przyrody zajmuje się Ochotnicza Straż Pożarna mająca siedziby w Rutkach, Netcie, Topiłowce, Kolnicy, Jabłońskich, Prusce Wielkiej i Jeziorkach.

Na terenie Gminy Augustów nie ma komisariatu policji. Gminę Augustów patroluje dzielnicowy zatrudniony w Komendzie Powiatowej Policji w Augustowie i to ona sprawuje pieczę nad bezpieczeństwem całego powiatu, w tym także nad bezpieczeństwem Gminy Augustów. W toku pełnionej służby na terenie Gminy Augustów, dzielnicowy wykonuje szereg czynności administracyjnych, porządkowych i prewencyjnych. Do jego obowiązków należy: legitymowanie osób, doprowadzenie osób, przeprowadzanie wywiadów i ustaleń, uczestnictwo w spotkaniach środowiskowych, zatrzymanie przedmiotów pochodzących z przestępstw, zatrzymanie poszukiwanych pojazdów, zatrzymanie dowodów rejestracyjnych, zatrzymanie uprawnień do kierowania. Najczęstszymi popełnianymi przestępstwami są: kradzieże, włamania, kradzieże z włamaniem. Do obiektów i miejsc szczególnie zagrożonych przestępczością należą przede wszystkim: mieszkania, lokale gastronomiczne, a także miejsca postoju samochodów oraz sklepy.

Stowarzyszenia¹⁸

Stowarzyszenie, to zrzeszenie o celach niezarobkowych, które jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem. Samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące swojej działalności.

Na terenie Gminy Augustów funkcjonują:

- ♦ Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Kanał Augustowski”¹⁹ – które realizuje swój cel w szczególności poprzez:

¹⁷ Informacje zaczerpnięte ze strony <http://bibliotekazarnowo.pl/>, (30.03.2016).

¹⁸ Informacje zaczerpnięte ze strony <http://bibliotekazarnowo.pl/>, (30.03.2016).

- organizowanie i finansowanie: przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, w tym seminariów, szkoleń, konferencji i konkursów, imprez kulturalnych, takich jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, służących zwłaszcza promocji regionu i jego tożsamości kulturowej, działalności propagandowej, promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej, w tym: opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów, opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów audiowizualny, tworzenie stron internetowych, przygotowywanie i rozpowszechnianie innych materiałów o charakterze reklamowym lub promocyjnym,
 - prowadzenie bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowywania projektów związanych z realizacją Lokalnej Strategii Rozwoju,
 - współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem Stowarzyszenia na poziomie krajowym i międzynarodowym,
 - wspieranie działalności gmin, w szczególności w zakresie: edukacji, nauki, oświaty i wychowania, przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej, turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży, pomocy społecznej oraz wspierania osób niepełnosprawnych, kultury fizycznej i sportu, ochrony i promocji zdrowia,
- ♦ Augustowskie Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne²⁰ – odpowiedzialne jest za:
- propagowanie i wspieranie inicjatyw kulturalno-społecznych wśród mieszkańców Powiatu Augustowskiego,
 - działalność na rzecz pomocy społecznej, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób oraz wspieranie społeczności lokalnej w uzyskiwaniu pomocy społecznej, w tym: finansowej, rzeczowej, organizacyjnej i prawnej,
 - promocja i wspomaganie edukacji oraz kształcenia ustawicznego,
 - wspieranie mieszkańców Powiatu Augustowskiego w prezentowaniu dorobku kulturowego szerszej publiczności,
 - promowanie współdziałania społeczności lokalnej z samorządem lokalnym w rozwiązywaniu najważniejszych problemów społecznych publiczności,

¹⁹ Informacje pochodzą ze Statutu Stowarzyszenia znajdującego się na stronie internetowej Stowarzyszenia, http://lgd-rospuda.pl/index.php?p=1_8_Statut-Stowarzyszenia, (29.03.2016).

²⁰ Informacje pochodzą ze Statutu Stowarzyszenia znajdującego się na stronie internetowej Stowarzyszenia, <http://www.asks.pl/o-nas/statut>, (29.03.2016).

- przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia poprzez zwiększanie możliwości zatrudnienia bezrobotnych, organizowanie szkoleń, wspieranie organizacji działających na rzecz aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnego,
 - działanie na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, oraz wspieranie instytucji i organizacji działających na rzecz tych osób,
 - działanie na rzecz rozwoju lokalnych organizacji pozarządowych i promocji wolontariatu,
 - działalność oświatowa, oświatowo-wychowawcza, charytatywno-opiekuńcza, kulturalna, sportowo-turystyczna, doradcza i terapeutyczna,
 - działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, na rzecz mniejszości narodowych, na rzecz osób uwikłanych w przemoc w rodzinie, ze względu na ich trudną sytuację życiową lub materialną.
- ♦ Augustowskie Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne ukierunkowane jest w działaniach na:
- propagowanie i wspieranie inicjatyw kulturalno – społecznych wśród mieszkańców Powiatu Augustowskiego,
 - działalność na rzecz pomocy społecznej, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób oraz wspieranie społeczności lokalnej w uzyskiwaniu pomocy społecznej, w tym: finansowej, rzeczowej, organizacyjnej i prawnej,
 - promocję i wspomaganie edukacji oraz kształcenia ustawicznego,
 - wspieranie mieszkańców Powiatu Augustowskiego w prezentowaniu dorobku kulturowego szerszej publiczności,
 - promowanie współdziałania społeczności lokalnej z samorządem lokalnym w rozwiązywaniu najważniejszych problemów społecznych publiczności,
 - przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia poprzez zwiększanie możliwości zatrudnienia bezrobotnych, organizowanie szkoleń, wspieranie organizacji działających na rzecz aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnego,
 - działanie na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, oraz wspieranie instytucji i organizacji działających na rzecz tych osób.
 - działalność na rzecz osób uwikłanych w przemoc w rodzinie, ze względu na ich trudną sytuację życiową lub materialną,

- rozwijanie zainteresowań i pasji członków stowarzyszenia, dzieci, młodzieży oraz dorosłych,
 - podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji regionalnej i narodowej,
 - działania na rzecz rozwoju świadomości lokalnej, dbanie o promocję regionu,
 - organizacja wypoczynku oraz czasu wolnego dzieci i młodzieży, dorosłych.
- ♦ Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich Aktywna Kobieta skupia się na:
- aktywizacji i integracji społecznej kobiet,
 - obronie, promowaniu kobiet i ich udziału w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym,
 - wszechstronnym rozwoju i podnoszeniu kwalifikacji kobiet w celu uzyskania alternatywnych źródeł dochodu oraz poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej i zawodowej,
 - pielęgnowaniu i prezentowaniu dziedzictwa i tradycji ludowej, szczególnie regionalnej (kulinarnej rękodzielniczej),
 - pracach na rzecz dzieci i młodzieży oraz lokalnej społeczności,
 - współpracy z instytucjami kultury i oświaty gminy w zakresie pomocy w organizowaniu różnego rodzaju imprez i uroczystości lokalnych,
 - współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi o podobnym charakterze działania,
 - promowaniu i podejmowaniu działań na rzecz integracji pokoleń oraz integracji kobiet z różnych środowisk,
 - promowaniu i podejmowaniu działań wspierających profilaktykę zdrowotną,
 - promowaniu i podejmowaniu działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz w zakresie zwalczania patologii (alkoholizmu, narkomanii, przemocy w rodzinie),
 - działaniach na rzecz rozwoju obszarów wiejskich poprzez upowszechnianie postępu w gospodarstwach domowych i rolnictwie oraz rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej.
- ♦ Stowarzyszenie Rutki, cele:
- aktywizacja i integracja społeczna lokalnej społeczności,
 - obrona praw, promowanie lokalnej społeczności i ich udziału w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym,

- wszechstronny rozwój i podnoszenie kwalifikacji lokalnej społeczności w celu uzyskania alternatywnych źródeł dochodu oraz poprawy sytuacji społecznoekonomicznej i zawodowej,
 - pielęgnowanie i prezentowanie dziedzictwa i tradycji ludowej, szczególnie regionalnej (kulinarnej, rękodzielniczej),
 - prace na rzecz dzieci i młodzieży oraz lokalnej społeczności,
 - współpraca z instytucjami kultury i oświaty gminy w zakresie pomocy w organizowaniu różnego rodzaju imprez i uroczystości lokalnych,
 - współpraca z innymi organizacjami pozarządowymi,
 - promowanie i podejmowanie działań na rzecz integracji pokoleń oraz integracji społeczności lokalnej różnych środowisk,
 - promowanie i podejmowanie działań wspierających profilaktykę zdrowotną,
 - promowanie i podejmowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz w zakresie zwalczania patologii (alkoholizmu, narkomanii, przemocy w rodzinie),
 - działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich poprzez upowszechnianie postępu w gospodarstwach domowych i rolnictwie oraz rozwój agroturystyki wiejskiej.
- ♦ Stowarzyszenie Przyjaciół Janówki
 - celem stowarzyszenia jest wszechstronne rozwijanie kultury i gospodarki, a także kultywowanie bogatych tradycji regionu, by zapewnić mu poczesne miejsce w gminie, powiecie, województwie i kraju.
 - ♦ Fundacja Mniejszości Narodowych "Rusicz", cele działalności:
 - pielęgnacja i popularyzacja języka rosyjskiego, dorobku kulturalnego, historycznego, sztuki oraz tradycji krajów rosyjskojęzycznych i staroobrzedowców, a także nauczanie języka rosyjskiego,
 - wspieranie i inicjowanie współpracy kulturalnej, technologicznej, społecznej, edukacyjnej, artystycznej i gospodarczej na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i światowym,
 - podtrzymywanie tradycji narodowej związanych z kulturą rosyjską oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
 - promocja i wspieranie wszelkiej działalności artystycznej związanych z kulturą rosyjskojęzyczną,

- rozwijanie i umacnianie postaw nastawionych na aktywne współdziałanie w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego,
 - sprawowanie opieki nad zabytkami i ośrodkami kultury rosyjskojęzycznej i staroobrzędowców,
 - upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, promowanie szacunku dla odmienności i dla słabszych, praw mniejszości, wolności wypowiedzi artystycznej i praw dzieci,
 - działalność na rzecz osób w zakresie pomocy społecznej, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy, upowszechniania i ochronę praw kobiet oraz na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn, wspomagającą rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości, wspomagającą rozwój wspólnot społeczności lokalnych, upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji.
- ♦ Ochotnicze Straże - w Rutkach Starych, Jeziorkach, Prusce Wielkiej, Topiłówece, Jabłońskich, Kolnicy, Necie Drugiej. Działają w celach:
- prowadzenia działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z państwową strażą pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami,
 - udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń,
 - informowania ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi,
 - rozwijania wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej,
 - wykonywania innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej oraz statutu,
 - działania na rzecz ochrony środowiska.

Bezrobocie

Osoby bezrobotne to takie osoby, które nie pobierają nauki w szkole dziennej, są zdrowe i gotowe do podjęcia pracy w danym zawodzie, jednakże z powodu braku zatrudnienia są zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy właściwym dla miejsca zameldowania. Osoby te powinny także oprócz wyżej wymienionych, powinny spełniać warunek ukończenia osiemnastu lat oraz warunek pozostawania w wieku aktywności zawodowej (kobiety do 60 lat oraz mężczyźni do 65 lat).

Najogólniej mówiąc „bezrobotny” to człowiek, który chce pracować i aktywnie poszukuje pracy, ale nie może utrzymać zatrudnienia przy istniejących stawkach płacy.

Bezrobocie jako kwestia społeczna dotyczy dużych grup społecznych, jest odbierana przez tę grupę jako nieprawidłowe, zakłóca jej prawidłowy rozwój, wywołuje społeczny niepokój, jest źródłem napięć społecznych. Nie może być w pełni rozwiązane w ramach grupy przy wykorzystaniu dostępnych jej metod i możliwości, może być rozwiązane tylko drogą podjęcia szerokich działań przez państwo. Dlatego konieczne jest tworzenie nowych miejsc pracy. Ludzie potrzebują pracy dla płynności swoich finansów, zdrowia lub innych powodów społecznych. Praca jest silnikiem naszego społeczeństwa²¹.

Przeprowadzając analizę bezrobocia wśród mieszkańców gminy Augustów wykorzystano dane udostępnione przez Powiatowy Urząd Pracy w Augustowie na stronie internetowej Urzędu opiewające na lata 2013-2014 oraz dane przesłane bezpośrednio przez Urząd celem uzupełnienia 2015 roku.

Jak widać, ogólna liczba mieszkańców pozostających bez zatrudnienia ulega sukcesywnemu zmniejszeniu. Poniższa tabela przedstawia strukturę bezrobocia gminy w latach 2013-2015.

Tabela 1. Struktura bezrobocia gminy Augustów w latach 2013-2015

	Razem	Będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	Do 25 roku życia	Powyżej 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni
2013	404	379	129	66	250
2014	338	304	87	65	226
2015	334	297	87	63	198

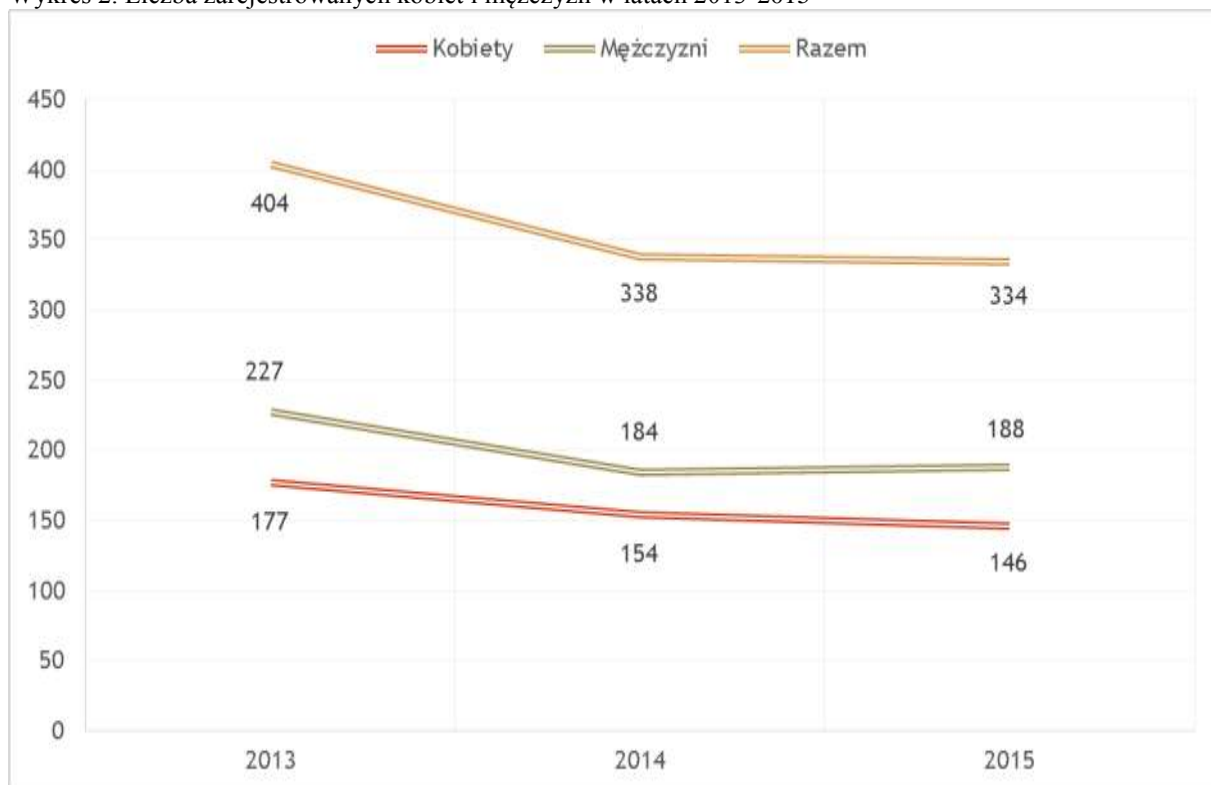
Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Augustowie

²¹ Definicje oraz rozwinięcie problemu bezrobocia zaczerpnięte ze strony <http://www.mojebezrobocie.pl/o-bezrobociu>.

Osoby bezrobotne w 2013 roku stanowiły 5,77% całej społeczności gminy. W roku następnym już 4,83%, natomiast w 2015 roku – 4,80% mieszkańców gminy Augustów.

Sytuacja kobiet na rynku pracy wygląda zdecydowanie lepiej niż udział mężczyzn w strukturze bezrobotnych. W 2013 roku liczba bezrobotnych kobiet odpowiadała 177, co stanowiło 43,81% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. W roku następnym 45,56% - wzrost o 1,75 p.p. natomiast w 2015 roku 146 kobiet (43,71% z wszystkich bezrobotnych). Widoczna jest tendencja malejąca wśród kobiet pozostających bez zatrudnienia, co jak najbardziej jest pozytywnym zjawiskiem. Tymczasem, liczba bezrobotnych mężczyzn odpowiadała 56,18% w stosunku do wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (227 mężczyzn - 2013 rok) oraz 54,43% (184 mężczyzn - 2014 rok) – spadek o 1,75 p.p. natomiast w 2015 roku odnotowano niewielki wzrost w liczbie bezrobotnych mężczyzn – 188, co odpowiadało 56,28%. Widoczny jest spory udział mężczyzn w strukturze osób pozostających bez zatrudnienia.

Wykres 2. Liczba zarejestrowanych kobiet i mężczyzn w latach 2013-2015

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Augustowie

Do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w myśl art. 49 Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zalicza się „bezrobotnych do 30 roku życia, bezrobotnych długotrwale, bezrobotnych powyżej 50 roku życia, bezrobotnych

korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej, bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia, bezrobotnych niepełnosprawnych”. Osobom będącym w szczególnej sytuacji na rynku pracy przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych. W gminie osoby te stanowią liczbą grupę w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Augustowie. W 2013 roku osoby te odpowiadały 93,81% (379 osób) wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, w roku następnym 89,94% (304 osób), natomiast w 2015 roku widoczne jest zmniejszenie liczby osób znajdującej się w szczególnej sytuacji na rynku pracy do 88,92% (297 osób).

Osoby długotrwale bezrobotne, to osoby bezrobotne pozostające w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy²². Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych z roku na rok zmniejsza się. W 2013 roku osoby te stanowiły 61,88% wszystkich zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Augustowie. W 2014 roku już 66,86% (wzrost o 4,98 p.p.), natomiast w 2015 roku długotrwale bezrobotni odpowiadali już 59,28% spośród wszystkich zarejestrowanych w Urzędzie.

W strukturze osób bezrobotnych można zauważyć spore zmiany. Zmniejszyła się zarówno sama liczba zarejestrowanych bezrobotnych, jak i liczba osób znajdująca się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Pozytywnym zjawiskiem jest mniejszy udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych, jednak utrzymujący się większy udział mężczyzn może zacząć stanowić problem.

²² Definicja z Głównego Urzędu Statystycznego.

III. DEMOGRAFIA GMINY AUGUSTÓW

Według danych z Urzędu Gminy Augustów, na dzień 31.12.2015 roku na terenie gminy zamieszkiwało 6951 osób, w tym 3554 mężczyzn i 3397 kobiet.

Tabela 2. Liczba mieszkańców gminy Augustów wg płci w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Ogólnie	6995	6995	6951
Kobiety	3409	3415	3397
Mężczyźni	3586	3580	3554

Źródło: Urząd Gminy Augustów

Dane demograficzne udostępnione przez Urząd Gminy Augustów uwzględniały osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-19 lat), osoby w wieku produkcyjnym (20-60 lat kobiety oraz 20-65 lat mężczyźni), osoby w wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 lat oraz mężczyźni powyżej 65 lat)²³.

Wśród mieszkańców 22,48% - czyli 1563 osób to dzieci i młodzież w wieku przedprodukcyjnym, 60,98% - czyli 4239 osób w wieku produkcyjnym oraz 16,52% - czyli 1149 osób w wieku poprodukcyjnym (424 mężczyzn powyżej 65 roku życia i 725 kobiet powyżej 60 roku życia).

Tabela 3. Struktura mieszkańców gminy Augustów w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Do 19 lat	1654	1619	1563
Kobiety 20-60 lat	1901	1920	1932
Mężczyźni 20-65 lat	2314	2316	2307
Kobiety > 60 lat	724	727	725
Mężczyźni > 65 lat	402	413	424

Źródło: Urząd Gminy Augustów

²³ Podział zastosowany w Urzędzie Gminy Augustów różni się od podziału stosowanego przez Główny Urząd Statystyczny, w którym osoby w wieku przedprodukcyjnym mają do 18 lat, osoby w wieku produkcyjnym 19-60 lat w przypadku kobiet, 19-65 lat w przypadku mężczyzn oraz osoby w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiety powyżej 60 lat i mężczyźni powyżej 65 lat.

Liczba mieszkańców gminy utrzymuje się na względnie stałym poziomie. W latach 2013-2014 widoczna jest taka sama liczba mieszkańców. Warto zaznaczyć, że ludność gminy Augustów jest relatywnie młoda, jednak odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym spada z biegiem ostatnich lat. Problemem malejącej populacji gminy jest brak perspektyw zatrudnienia i rozwoju dla części ludzi w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Odnotowano zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-19 lat), co jest związane z malejącą dzietnością rodzin. Zmniejsza się także liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn), chociaż w niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób będzie w wieku produkcyjnym z uwagi na fakt, iż wiek aktywności zawodowej jest obecnie wydłużony do 67 lat.

IV. POMOC GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W AUGUSTOWIE

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie jest jednostką organizacyjną gminy powołaną do realizacji zadań pomocy społecznej na terenie gminy Augustów. Program realizacji zadań odbywa się w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej w powiązaniu z innymi aktami prawnymi regulującymi udzielanie innych form wsparcia w zakresie prowadzonej przez państwo polityki społecznej. Zgodnie z ustawą Ośrodek realizuje zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej, w tym zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin, oraz zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym i podyktowane zaistniałymi potrzebami gminy. Ogólny nadzór nad bieżącą działalnością Ośrodka oraz nad realizacją zadań własnych Gminy sprawuje Wójt Gminy Augustów. W sprawach zleconych Gminie z zakresu administracji rządowej nadzór nad działalnością Ośrodka sprawuje Wojewoda Podlaski.

Ustawowym zadaniem pomocy społecznej jest wspieranie, z użyciem środków publicznych osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, których nie są one w stanie sami pokonać wykorzystując własne uprawnienia i możliwości, umożliwienie im bytowania w warunkach nieuwłaczających godności ludzkiej oraz podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób, przeciwdziałania ich izolacji społeczno-zawodowej i niedopuszczania do uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej. Działa ratunkowo, niewyręczająco. Stanowi pomoc dla samopomocy. Pomoc społeczną tworzy system świadczeń pieniężnych, rzeczowych, instytucjonalnych oraz usług na rzecz osób i rodzin tego wymagających. Pomoc udzielana jest pod warunkiem współpracy osób i rodzin w zakresie rozwiązywania ich trudnej sytuacji życiowej.

Podstawowym narzędziem, w oparciu o które przyznaje się świadczenia z pomocy społecznej jest rodzinny wywiad środowiskowy. Wywiad przeprowadza się w miejscu zamieszkania lub pobytu w ciągu 14 dni od dnia wpłynięcia wniosku o pomoc. Do realizacji świadczeń z pomocy społecznej niezbędne jest ustalenie możliwości pomocy ze strony osób zobowiązanych do alimentacji. W tym celu przeprowadzono wywiady alimentacyjne dla potrzeb Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie. Tego typu wywiady

pracownicy przeprowadzają dla innych ośrodków na terenie kraju. Przyznanie pomocy następowało w formie decyzji administracyjnych. Dotyczyły one udzielania pomocy w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne, umieszczenia w domach pomocy społecznej i pomocy w formie usług opiekuńczych, przyznania pomocy w ramach programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Pomocą objęci są mieszkańcy, którzy spełniają przesłanki kwalifikujące do pomocy. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej prawo do świadczeń przysługuje w zależności od posiadanego dochodu w odniesieniu do ustawowego kryterium dochodowego, pod warunkiem wystąpienia określonych w ustawie okoliczności rodzących potrzebę udzielenia pomocy. Zasada przyznawania świadczeń ma charakter reglamentowany. Szczegółowe przepisy wskazują określone warunki i okoliczności do przyznania bądź odmowy świadczeń, natomiast poniższe tabele przedstawiają wybrane informacje dotyczące udzielonych świadczeń w latach 2013-2015 przez Ośrodek.

Tabela 4. Udzielone świadczenia w 2013 roku – zadania własne gminy

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe – ogółem	16	188	16	24
Zasiłki okresowe - ogółem	51	251	49	185
Posiłek	154	20337	76	428
Usługi opiekuńcze – ogółem	3	2304	3	3
Zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia losowego	1	1	1	2
Inne zasiłki celowe i w naturze	100	x	95	372
Praca socjalna	x	x	164	684

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Tabela 5. Udzielone świadczenia w 2014 roku – zadania własne gminy

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe – ogółem	15	180	15	23
Zasiłki okresowe - ogółem	49	234	49	190
Posiłek	144	19609	75	397
Usługi opiekuńcze – ogółem	4	19996	4	4
Zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia losowego	1	1	1	4
Inne zasiłki celowe i w naturze	70	x	69	228
Praca socjalna	x	x	155	600

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Tabela 6. Udzielone świadczenia w 2015 roku – zadania własne gminy

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe – ogółem	18	174	18	22
Zasiłki okresowe - ogółem	44	201	41	142
Posiłek	149	16776	80	394
Usługi opiekuńcze – ogółem	3	1433	3	3
Zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia	1	1	1	5

losowego				
Inne zasiłki celowe i w naturze	61	x	59	187
Praca socjalna	x	x	155	582

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Analizując powyższe tabele można zauważyć, że na przestrzeni trzech analizowanych lat zwiększyła się liczba rodzin otrzymujących zasiłki stałe, posiłek. Liczba rodzin, która została objęta pomocą w postaci pracy socjalnej pozostaje na zbliżonym poziomie²⁴. Omawiając również kwestię świadczeń pieniężnych należy podkreślić, iż dane, które zostały powyżej przedstawione pochodzą ze sprawozdania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie i obejmują lata 2013-2015.

W roku 2013:

- ♦ zasiłki stałe – ogółem – 81 186 PLN
- ♦ zasiłki okresowe – ogółem – 132 112 PLN
- ♦ posiłek – 100 503 PLN
- ♦ usługi opiekuńcze – ogółem – 19 003 PLN
- ♦ zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 1 000 PLN
- ♦ inne zasiłki celowe i w naturze – 93 886 PLN

W roku 2014:

- ♦ zasiłki stałe – ogółem – 76 528 PLN
- ♦ zasiłki okresowe – ogółem – 103 697 PLN
- ♦ posiłek – 91 111 PLN
- ♦ usługi opiekuńcze – ogółem – 12 138 PPLN
- ♦ zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 500 PLN
- ♦ inne zasiłki celowe i w naturze – 72 728 PLN

²⁴ Pomoc pracowników Ośrodka w postaci pracy socjalnej polegała przede wszystkim na udzielaniu porad, wsparciu informacyjnym, pomocy w załatwieniu spraw urzędowych, pomocy w kontaktach ze służbą zdrowia, pisania pozwów do sądu o świadczenia alimentacyjne, wypełnianie wniosków do ZUS i Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W roku 2015:

- ♦ zasiłki stałe – ogółem – PLN
- ♦ zasiłki okresowe – ogółem – 103 697 PLN
- ♦ posiłek – 91 111 PLN
- ♦ usługi opiekuńcze – ogółem – 12 138 PPLN
- ♦ zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 500 PLN
- ♦ inne zasiłki celowe i w naturze – 72 728 PLN

Na przestrzeni analizowanych lat widoczne jest zmniejszenie liczby rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (Tabela 7), warto jednak uwzględnić udział rodzin będących pod opieką Ośrodka w ogólnej liczbie mieszkańców.

Tabela 7. Liczba rodzin objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	164	158	157
Liczba osób w rodzinach	684	609	593

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

W 2013 roku rodziny korzystające z pomocy Ośrodka stanowiły 2,34% wszystkich mieszkańców, w roku następnym 2,25%, natomiast w 2015 roku już 2,25%. Udział rodzin w ogólnej liczbie mieszkańców na przestrzeni analizowanych lat nie ulega drastycznym wahaniom. Również udział osób z tych rodzin w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy utrzymuje się na względnie zbliżonym poziomie. Odpowiednio do analizowanych lat osoby z tych rodzin stanowiły 9,77% (2013 rok), 8,70% (2014 rok), 8,53% (2015 rok) podopiecznych Ośrodka.

Tabela 8. Liczba rodzin objęta pomocą w latach 2013-2015 (wybrane powody trudnej sytuacji)

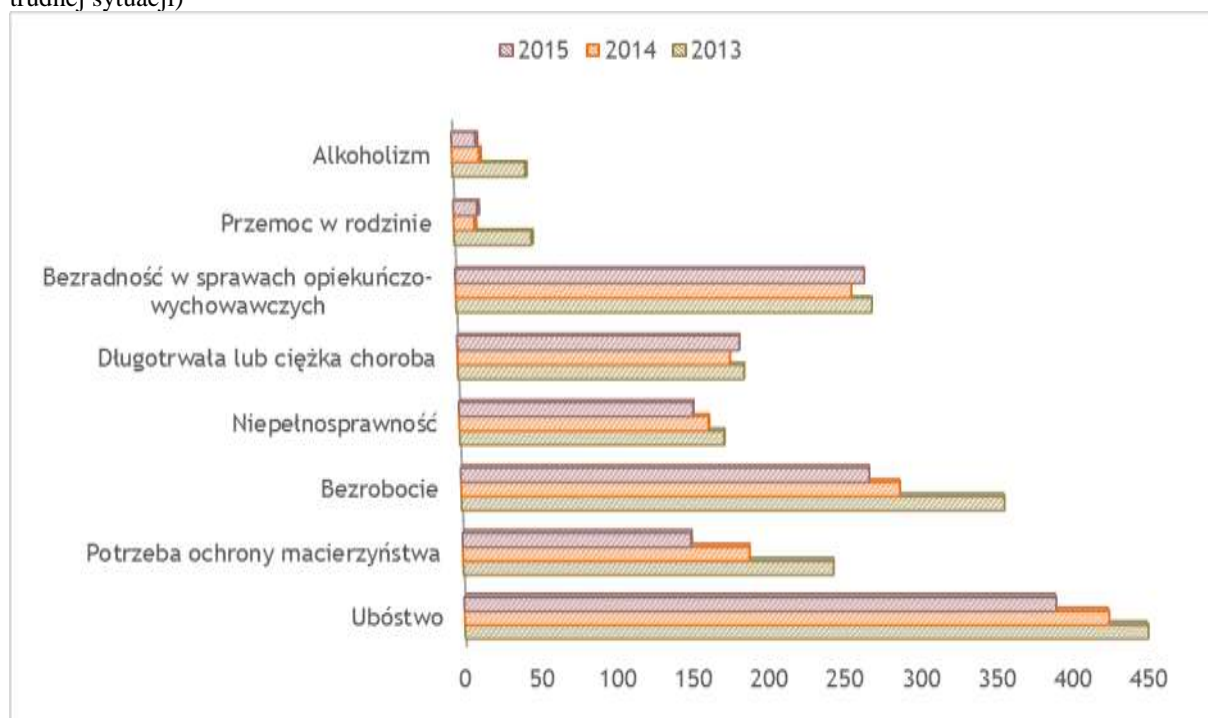
	2013	2014	2015
Ubóstwo	106	108	106
Potrzeba ochrony macierzyństwa (wielodzietność)	37 (33)	29	29
Bezrobocie	82	69	68
Niepełnosprawność	48	47	48
Długotrwała lub	53	55	50

ciężka choroba			
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rodziny niepełne rodziny wielodzietne)	52 (15 20)	51 (17 16)	53 (16 19)
Przemoc w rodzinie	8	2	4
Alkoholizm	11	5	4

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Głównym celem pomocy społecznej jest zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Z powodu trudnej sytuacji życiowej, będącej wynikiem różnych problemów, niewielka liczba mieszkańców gminy Augustów zmuszona jest do korzystania z pomocy społecznej Ośrodka. Tabela 8 oraz Wykres 4 obrazowo przedstawiają najczęstsze powody trudnej sytuacji niektórych rodzin w gminie. Spośród wszystkich powodów, które upoważniają do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, wybrane zostały te, które dominowały na przestrzeni lat 2013-2015.

Wykres 3. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015 (wybrane powody trudnej sytuacji)

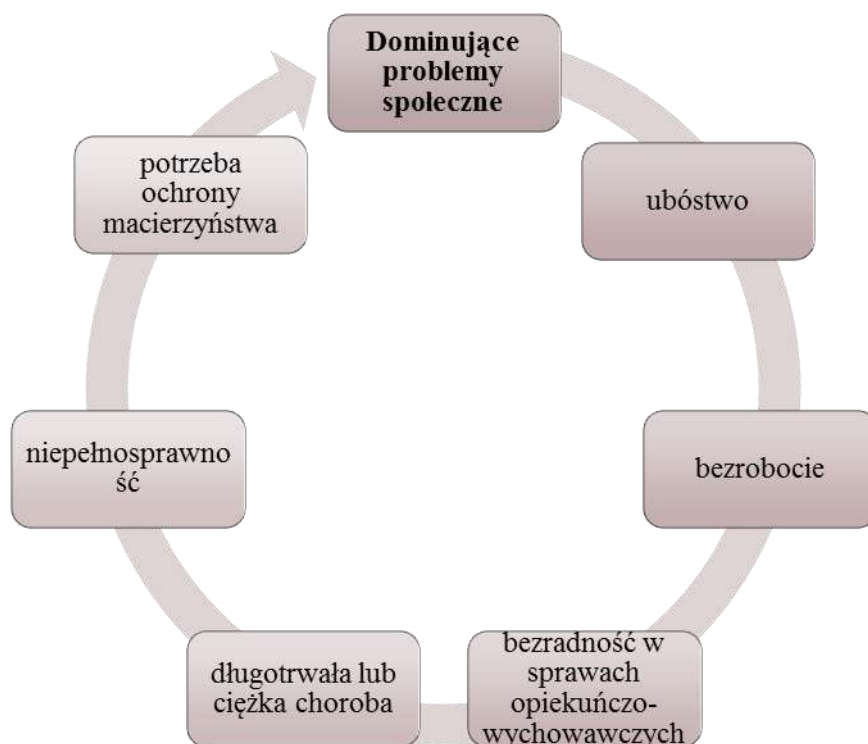

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Osoby i rodziny ubiegające się o pomoc i korzystające z niej, powinny spełniać określone kryteria dochodowe i dysfunkcyjne. Podopieczni Ośrodka najczęściej nie pobierają świadczeń z jednego powodu ale kilku, tworzących niekorzystne położenie rodziny, doprowadzając do degradacji materialnej oraz moralnej. Kryteria decydują o strukturze osób korzystających z pomocy społecznej. W konsekwencji przemian ekonomicznych i społecznych następuje zmiana w strukturze świadczeniobiorców. Na przestrzeni trzech analizowanych lat można zaobserwować niewielkie wahania w liczbie rodzin korzystających z pomocy Ośrodka oraz ogólnej liczbie świadczeniobiorców. Poniższy wykres przedstawia hierarchię dominujących powodów korzystania z pomocy Ośrodka.

Głównym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej było odpowiednio: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa. Sytuacja tych osób i rodzin nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego. Najczęstszą formą pomocy finansowej były zasiłki okresowe. Są one najbardziej oczekiwaną formą pomocy z uwagi na fakt, iż zawierają szerszy katalog powodów uzasadniających ich przyznanie.

Schemat 1. Hierarchia problemów społecznych w gminie Augustów

Źródło: Opracowanie własne

Wykres odwzorowuje hierarchię dominujących problemów społecznych w 2015 roku w powstały w oparciu o sprawozdania MPiPS. Hierarchia została stworzona w oparciu o procentowy udział liczby rodzin zmagających się z poszczególnymi problemami w stosunku do ogólnej liczby rodzin pobierających świadczenia z Ośrodka. Rodziny zmagające się z bezrobociem stanowiły 43,31% wszystkich rodzin będących pod opieką Ośrodka. W związku z niepełnosprawnością członka rodziny, rodziny pobierające świadczenia z tego tytułu odpowiadały 30,57%. Z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego liczba rodzin odpowiadała 33,75% wszystkich rodzin, natomiast z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa – 18,47%. Z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby pobierało świadczenia 50 rodzin, co stanowiło 31,84%.

Ubóstwo

Ubóstwem będziemy określali sytuację, w której jednostka (osoba, rodzina, gospodarstwo domowe) nie dysponuje wystarczającymi środkami (zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów, jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych) pozwalającymi na zaspokojenie jej potrzeb²⁵. Ubóstwo to nie tylko niedostatek dóbr materialnych, to również brak zaspokojenia potrzeb społecznych, intelektualnych, psychicznych oraz duchowych. Wiąże się z brakiem samodzielności w zmianie dotychczasowej sytuacji życiowej. Złożoność tego zjawiska sprawia, że trudno ustalić kryteria kwalifikujące rodzinę lub jednostkę do ubogich. Granice ubóstwa są wyznaczone przez różne miary, zwane granicami, do których należą minimum socjalne i minimum egzystencjalne.

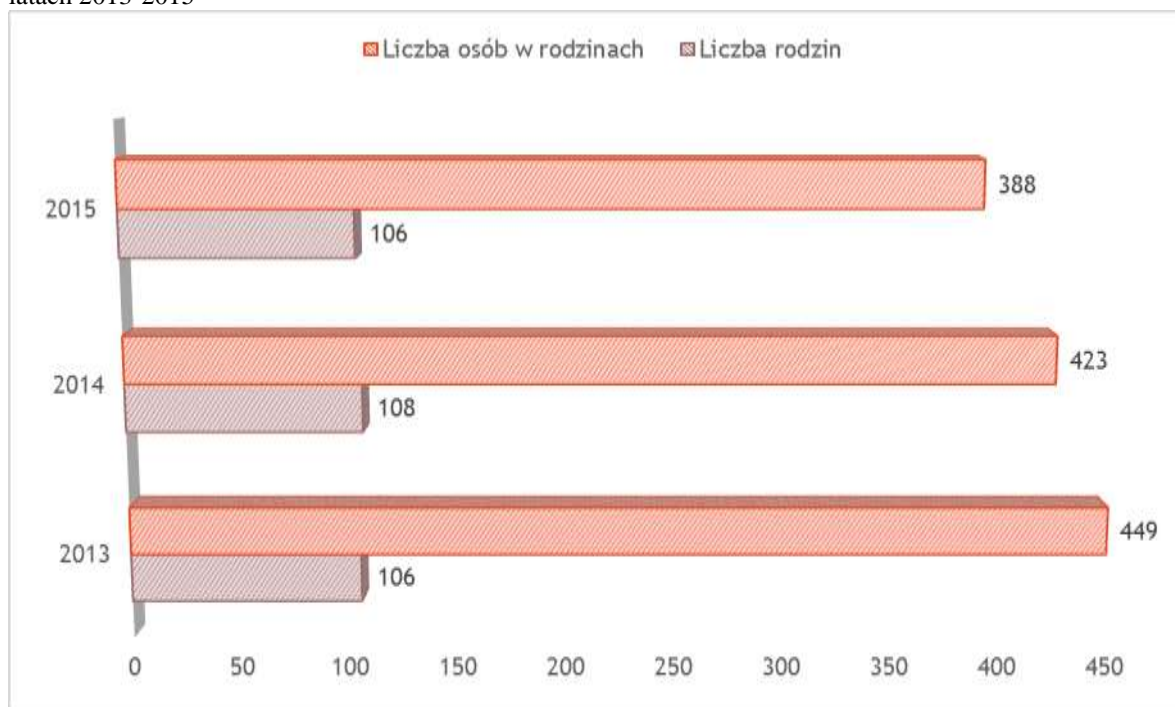
Pomimo polepszającej się sytuacji gospodarczej, spadku bezrobocia, a także poprawy sytuacji materialnej gospodarstw domowych dosyć duża liczba społeczeństwa żyje w ubóstwie. Według danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2014 w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa absolutnego (tzn. poniżej minimum egzystencji) żyło ok. 2,8 mln osób, natomiast w gospodarstwach domowych poniżej granicy ubóstwa relatywnego (tzn. w takich, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych) – ok. 6,2 mln osób. Liczbę osób

²⁵ T. Panek: Wykluczenie społeczne. Ubóstwo. Diagnoza Społeczna 2013 Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport. [Special issue].

żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa, czyli poniżej progu interwencji socjalnej szacuje się na ok. 4,6 mln²⁶.

Ubóstwo jest zjawiskiem przyczyniającym się do generowania wielu patologii życia społecznego. Odpowiada za niezaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych uznawanych w społeczeństwie za minimalne i niezbędne do normalnego, a tym samym stabilnego życia. Ubóstwo prowadzi do izolacji, wycofania się od innych grup społecznych, pogorszenia kondycji psychicznej, stanu zdrowia, a także bezradności. Ośrodek oferuje pomoc w ubóstwie poprzez wypłacanie świadczeń pieniężnych oraz świadczeń niepieniężnych w postaci odzieży, posiłku czy schronienia.

Wykres 4. Liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu ubóstwa w latach 2013-2015

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Liczba rodzin zmagających się z ubóstwem utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2013 roku rodziny objęte pomocą Ośrodka z tytułu braku wystarczających środków do życia stanowiły 23,60% wszystkich rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. W roku następnym udział zwiększył się o 1,93 p.p. Natomiast w roku 2015 ponownie zanotowano wzrost udziału rodzin zmagających się z ubóstwem do 27,31% (106 rodzin).

²⁶ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoieczna/ubostwo-ekonomiczne-w-polsce-w-2014-r-,14,2.html>

Warto zaznaczyć, że poziom bezrobocia ulega powolnemu zmniejszeniu, co powinno wpłynąć pozytywnie na sytuację materialną rodzin, jednak bardzo często rodziny pozostające pod opieką Ośrodka stają się wieloletnimi beneficjentami.

Bezrobocie

Bezrobocie w znaczeniu ogólnym jest zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, polegającym na pozostawaniu bez zatrudnienia osób zdolnych do jego podjęcia, mającym charakter przymusowy lub dobrowolny, wpływającym na sytuację ekonomiczną osób pozostających bez pracy. Wielkość osób zdolnych do pracy danego kraju lub regionu pozostających na bieżąco bez pracy określa stopa bezrobocia. W ścisłym znaczeniu stopa bezrobocia to stosunek liczby osób uznanych za bezrobotnych do liczby osób uznanych za wchodzących w skład siły roboczej, wyrażony w procentach²⁷. Odmienną wielkością jest naturalna stopa bezrobocia, która stanowi minimalny procent siły roboczej nieznajdującej zatrudnienia z powodu strukturalnych problemów gospodarki i przechodzenia między poszczególnymi miejscami pracy i jest zawsze większa niż zero. Występuje, gdy rynek pracy jest w równowadze. Wynika z bezrobocia o charakterze dobrowolnym i odpowiada stanowi umownie pojmowanego pełnego zatrudnienia²⁸. Naturalna stopa bezrobocia współcześnie wynosi 5-7%, ale należy uwzględnić, iż w różnych krajach występują różnice w poziomie bezrobocia związane ze sposobami obliczania wielkości tego zjawiska, a także związane z jego uwarunkowaniami.

Bezrobocie nie jest jednak odrębnym problemem społecznym. Bardzo często wiąże się z wieloma aspektami społecznymi. Skutki bezrobocia są dotkliwe nie tylko dla samego bezrobotnego, jak również dla jego rodziny i całego społeczeństwa. Warto nadmienić, iż długotrwałe bezrobocie powoduje pogorszenie standardu materialnego, dlatego problem bezrobocia wiąże się z problematyką ubóstwa. To z kolei może przyczyniać się do powstawania różnych patologii społecznych²⁹: uzależnień, przemocy, przestępczości, problemów opiekuńczo-wychowawczych, rozpadu rodziny, pogorszenia stanu zdrowia oraz kondycji psychicznej. Należy dodać, że nawet krótkotrwałe bezrobocie nie pozostaje bez

²⁷ D.R.Kamerschen, R.B.McKenzie, C.Nardinelli: *Ekonomia*. Gdańsk 1991, s.120-122.

²⁸ Tak: D.Begg, S.Fischer, R.Dornbusch: *Ekonomia. Makroekonomia*. Warszawa 1998, s.230-231.

²⁹ G.Hagel: *Patologie społeczne*. Szczecin 2013, s. 5-6.

Patologia społeczna oznacza dezorganizację, stan zakłócenia równowagi społecznej i zachwianie systemu wartości. Złe przystosowanie przejawia się w dewiacjach, anomach i przestępczości, oznacza szerszy zakres zarówno w płaszczyźnie obyczajowej jak i kulturowej.

wpływu na kondycję psychiczną osoby pozostającej bez zatrudnienia. Instytucją zajmującą się analizowaniem i badaniem rynku pracy, pośrednictwem zawodowym, udzielaniem informacji osobom bezrobotnym jest odpowiedni Urząd Pracy.

Do form pomocy udzielanej przez służby socjalne bezrobotnym przez Ośrodek należy:

- ♦ diagnozowanie sytuacji bezrobotnego i ustalanie strategii postępowania, przyznawanie i wypłacanie świadczeń pieniężnych, pomoc rzeczowa,
- ♦ pomoc psychosocjalna – poradnictwo specjalistyczne i praca socjalna na rzecz bezrobotnego i jego rodziny, gdyż bezrobocie jest w rzeczywistości problemem dotyczącym całości egzystencji człowieka,
- ♦ prowadzenie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Augustowie oraz innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych w powiecie, kierowanie bezrobotnych na kursy aktywnego poszukiwania pracy,
- ♦ prowadzenie wspólnych programów w zakresie aktywizacji bezrobotnych klientów pomocy społecznej,
- ♦ inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie bezrobocia.

Poniższa tabela przedstawia procentowy udział rodzin objętych pomocą z tytułu bezrobocia w stosunku do ogólnej liczby rodzin będących pod opieką Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie w latach 2013-2015.

Tabela 9. Ogólna liczba osób pozostających pod opieką Ośrodka oraz liczba rodzin którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia

	2013	2014	2015
Ogólna liczba rodzin	164	158	157
Liczba rodzin objęta pomocą Ośrodka z powodu bezrobocia	82	69	68

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Podopieczni Ośrodka zmagający się z bezrobociem pozostają pod jego stałą opieką. Liczba rodzin otrzymujących pomoc materialną miała tendencję malejącą na przestrzeni analizowanych lat. W roku 2013 rodziny zmagające się z bezrobociem odpowiadały 50% wszystkich rodzin będących pod opieką Ośrodka, w roku następnym – 43,67%, natomiast w roku 2015 już 43,31%. Zarówno ogólna liczba rodzin korzystających z opieki Ośrodka, jak i udział osób korzystających z pomocy w zakresie bezrobocia.

Proces zmniejszania liczby rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z tytułu bezrobocia jest jak najbardziej pozytywnym zjawiskiem. Szczególnie przy uwzględnieniu

zmniejszającego się bezrobocia w całej gminie Augustów. Oznacza to, że następuje powolne polepszenie jakości życia mieszkańców.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Prowadzone od wielu lat w Polsce i na świecie badania nad rodziną dowodzą, że niezależnie od kontekstu kulturowego, historycznego i społeczno-ekonomicznego rodzina jest nadal podstawowym elementem społecznej struktury, a pełnione przez nią funkcje są niezastąpione³⁰.

Terminem "rodzina niewydolna wychowawczo" określa się rodziny, które nie radzą sobie w pełni z wychowywaniem dzieci, stosują błędne przekonania dotyczące opieki nad dzieckiem, źle interpretują potrzeby dziecka. Podejmując zadanie zbudowania rodziny nie da się uniknąć wszystkich błędów rodzicielskich. Cechą rodziny niewydolnej wychowawczo jest zaburzenie ogólnie przyjętych norm postępowania rodziców wobec dziecka. Konsekwencją niewłaściwego funkcjonowania rodziny jest w przypadku dzieci pojawianie się symptomów nieprzystosowania społecznego, między innymi zaburzeń w kształtowaniu się mechanizmów kontroli wewnętrznej jednostki, formowania się zniekształconego obrazu świata i własnej osoby oraz naruszających normy zachowań społecznych.

Udział rodzin objętych pomocą Ośrodka z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w ogólnej liczbie rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka utrzymuje się na względnie stałym poziomie, przy niewielkiej tendencji wzrostowej. Tendencja ta, chociaż nie jest jeszcze niepokojąca, sygnalizuje, że problem w spełnianiu funkcji rodzicielskich funkcjonuje wśród mieszkańców gminy Augustów i wymaga zaangażowania ze stron instytucji oraz pracowników socjalnych.

Tabela 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	52	51	53
Liczba osób w rodzinach	266	253	261

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

³⁰ S.Kawula, Pedagogiczna typologizacja rodzin a formy pomocy społecznej. Wyd. Uniwersytet Opolski, Opole 1998, s.165.

W 2013 roku rodziny zmagające się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego stanowiły 31,70% wszystkich podopiecznych Ośrodka, w roku 2014 już 32,27%, natomiast w 2015 roku 33,75%. Strukturę tych rodzin przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Struktura rodzin zmagających się z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą i w prowadzeniu gospodarstwa domowego

	2013	2014	2015
Rodziny niepełne	15	17	16
Rodziny wielodzietne	20	16	19

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Widoczne są niewielkie wahania w liczbie rodzin niepełnych oraz wielodzietnych. Warto zaznaczyć, że problemy opiekuńczo-wychowawcze bardzo często dotyczą rodzin wielodzietnych (w polskim prawie za rodzinę wielodzietną uznaje się rodzinę mającą co najmniej troje dzieci).

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Niewątpliwie jednym z kluczowych problemów społecznych jest niepełnosprawność i długotrwała choroba lub ciężka choroba, która utrudnia a czasem uniemożliwia sprawne funkcjonowanie w środowisku oraz lokalnej społeczności.

Mówiąc o osobach niepełnosprawnych, mamy na myśli osoby posiadające stopień niepełnosprawności orzeczony przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Komisję przy Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jak również inne osoby z dysfunkcjami fizycznymi, psychicznymi i umysłowymi. Osoby z niepełnosprawnością mają długotrwale naruszoną sprawność, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać pełne i skuteczne uczestniczenie w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami. Jest to więc grupa mieszkańców gminy Augustów, która wymaga szczególnej pomocy w różnych sferach życia.

Według Narodowego Spisu Powszechnego osób niepełnosprawnych w Polsce jest około 5 mln, co stanowi przeszło 12% ludności kraju. Większość osób niepełnosprawnych utrzymuje się z rent, emerytur oraz zasiłków. Ośrodek wspiera i pomaga osobom niepełnosprawnym poprzez wypłacanie świadczeń umożliwiających funkcjonowanie i zaspokojenie podstawowych życiowych potrzeb. Natężenie problemu niepełnosprawności

wśród beneficjentów pomocy społecznej w gminie Augustów w latach 2013-2015 charakteryzuje się zmiennością.

Tabela 12. Liczba rodzin objęta pomocą w związku z niepełnosprawnością w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	48	47	48
Liczba osób w rodzinach	171	161	151

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Na przestrzeni trzech analizowanych lat widoczna jest stała liczba rodzin pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności członka rodziny. Udział tych rodzin odpowiednio do analizowanych lat wynosił: 29,26% (2013 rok), 29,74% (2014 rok), (2015 rok).

Tabela 13. Liczba wydanych zasiłków dla osoby niepełnosprawnej

	2013	2014	2015 (prognoza)
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	368	368	368
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku pow. 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	672	638	638
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku pow. 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (powstała przed ukończeniem 21 roku życia)	349	311	311
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat	22	24	24
Specjalny zasiłek opiekuńczy	x	9	12

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Analizując dane pochodzące z Oceny zasobów pomocy społecznej można zaobserwować względnie stałą liczbę osób, którym przyznano zasiłek ze względu na stopień niepełnosprawności oraz wiek. Również prognoza na rok 2015 nie przewiduje drastycznych zmian. Wyjątkiem może być specjalny zasiłek opiekuńczy, który funkcjonuje od 1 stycznia 2013 roku. Tutaj liczba świadczeniobiorców może wzrastać.

Jednym z powodów udzielania przez Ośrodek w gminie Augustów pomocy jest długotrwała lub ciężka choroba. Za osobę długotrwale chorą uznaje się taką osobę, która nie jest w stanie przez dłuższy okres czasu pełnić w zakresie całkowitym funkcji społecznych, tzn. w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Powodem tej sytuacji może być stan fizyczny bądź psychiczny jednostki. W efekcie długotrwałej choroby może nastąpić wyalienowanie jednostki i jej zamknięcie na świat zewnętrzny. Diagnozę długotrwałej lub ciężkiej choroby stwierdza lekarz wydając odpowiednie zaświadczenie. Długotrwała lub ciężka choroba to przesłanka uprawniająca między innymi do przyznania zasiłku celowego, okresowego bądź usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane osobom, które ze względu na wiek oraz chorobę wymagają opieki i pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb, a rodzina nie może im takiej opieki zapewnić.

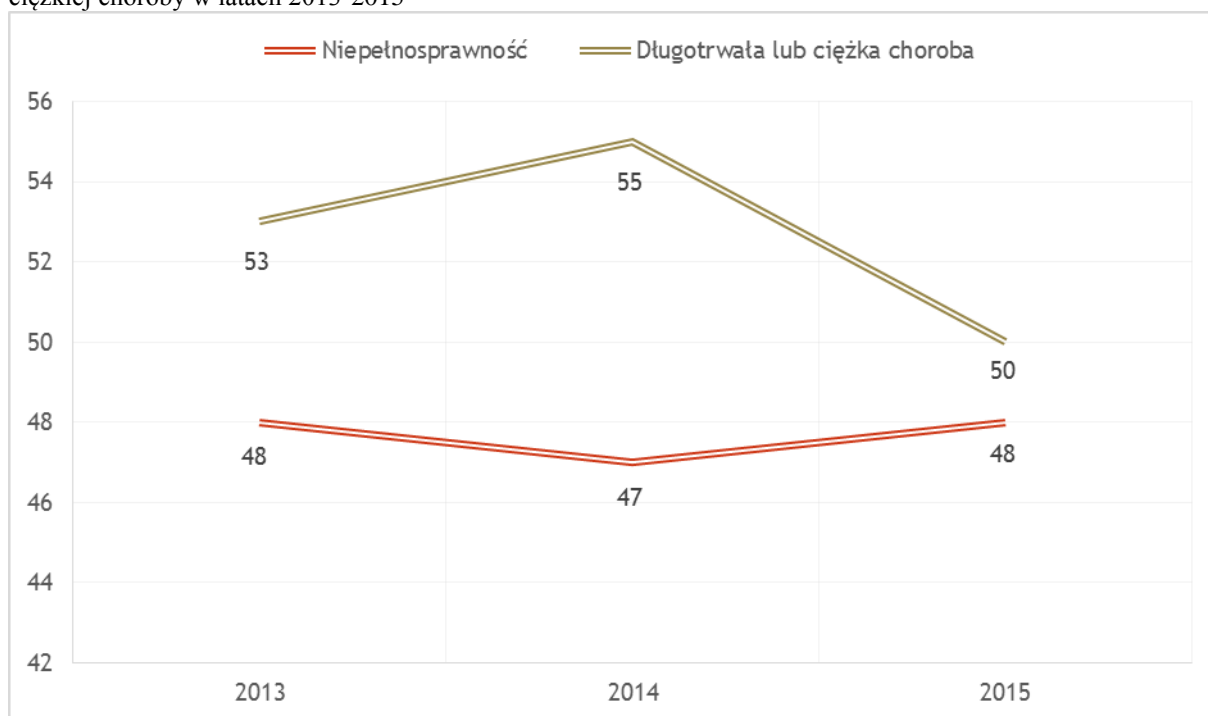
Tabela 14. Liczba rodzin i osób w tych rodzinach, objęta pomocą w związku z długotrwałą lub ciężką chorobą w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	53	55	50
Liczba osób w rodzinach	184	175	181

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Towarzyszące długotrwałej chorobie dolegliwości zdrowotne wymagają zwykle bardzo dużych nakładów finansowych, potrzebę długoterminowej opieki lekarskiej, co wiąże się z pogorszeniem kondycji finansowej, w związku ze zwiększeniem wydatków na leczenie czy rehabilitację. Bardzo często konsekwencją przewlekłych problemów ze zdrowiem jest niepełnosprawność. Najważniejsze jest jednak zapewnienie wszystkim równych szans w funkcjonowaniu oraz podniesienie świadomości społecznej w zakresie rozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zmagających się z długotrwałą bądź ciężką chorobą.

Wykres 5. Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2013-2015

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Zgodnie z art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski organy państwa zobowiązane są do uwzględnienia dobra rodziny w polityce społecznej i gospodarczej. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Według prawa polskiego rodziny wielodzietne to rodziny mające na utrzymaniu co najmniej troje dzieci:

- ♦ w wieku do ukończenia 18 roku życia,
- ♦ w wieku do ukończenia 25 roku życia – w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub w szkole wyższej,
- ♦ bez ograniczeń wiekowych – w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Do szczególnej ochrony i pomocy władz publicznych ma również prawo matka przed i po urodzeniu dziecka. Dlatego ochrona macierzyństwa oraz pomoc rodzinom wielodzietnym jest ważnym zadaniem pomocy społecznej. Zważywszy na występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych (ujemny przyrost naturalny) i gospodarczych (zmiany statusu materialnego), rodzina powinna móc liczyć na pomoc materialną, społeczną i prawną.

Tabela 15. Liczba rodzin i osób w rodzinach objęta pomocą Ośrodka ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	37	29	26
Liczba osób w rodzinach	242	187	149

Źródło: MPiPS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie

Analizując dane z poprzednich lat można zauważyć zmniejszającą się liczbę rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa. W 2013 roku rodziny te stanowiły 22,56% wszystkich podopiecznych, w roku następnym 18,35%, natomiast w 2015 roku już 16,56% korzystających z pomocy Ośrodka. Tendencja malejąca jest jak najbardziej pozytywnym zjawiskiem.

Ośrodek realizuje zadania w zakresie wspierania rodziny poprzez pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa. Warto nadmienić, iż od 2013 roku w Ośrodku pracuje asystent rodziny, a od 2014 roku dwóch asystentów rodziny. Do zadań asystentów należało w szczególności³¹:

- ♦ opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- ♦ udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- ♦ udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych,
- ♦ udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych,
- ♦ udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- ♦ wspieranie aktywności społecznej rodzin,
- ♦ motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- ♦ udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej,
- ♦ motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych,

³¹ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w roku 2013 i 2014.

- ♦ udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych,
- ♦ podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- ♦ dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodzin.

Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie należy do grupy problemów społecznych objętych pomocą społeczną. Zgodnie z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 2 pkt. 2 jako przemoc w rodzinie możemy zdefiniować: „Ilekroć w ustawie jest mowa o przemocy w rodzinie – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Głównym narzędziem przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest procedura „Niebieska Karta”, która została uregulowana rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie „Procedury Niebieska Karta”³² oraz wzorów formularzy. Zespół Interdyscyplinarny w swoich działaniach ukierunkowany jest na budowanie lokalnego systemu wsparcia instytucji i służb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie działających na terenie gminy. Poniższa tabela ukazuje dane związane z procedurami „Niebieska Karta”. Realizacja zadań Zespołu Interdyscyplinarnego polega na wymianie informacji, opracowaniu diagnozy potrzeb mieszkańców oraz zaplanowaniu odpowiednich działań w celu przywracania zdolności do samodzielnego funkcjonowania i zapewnienia elementarnego bezpieczeństwa i łagodzenia występujących objawów sytuacji kryzysowych. Poniższa tabela przedstawia liczbę założonych „Niebieskich Kart” w latach 2013-2015 przez poszczególne jednostki. Warto jednak mieć na uwadze fakt, że stosowana przemoc w rodzinie

³² Procedura „Niebieska Karta” to: dokumentacja, długofalowy plan pomocy wszystkim członkom rodziny, współpraca z przedstawicielami innych instytucji i organizacji powołanych do udzielania pomocy ofiarom przemocy, interwencja wobec sprawcy, monitorowanie sytuacji rodziny. Przemoc w rodzinie, około 80% nierozdzielnie wiąże się z uzależnieniem od alkoholu.

jest tematem niezwykle delikatnym, tym samym nie wszystkie ofiary sygnalizują dany problem i poszukują pomocy. Często jest to związane z lękiem, wstydem oraz przyzwyczajeniem do aktualnej sytuacji.

Schemat 2. Procedura „Niebieskiej Karty”

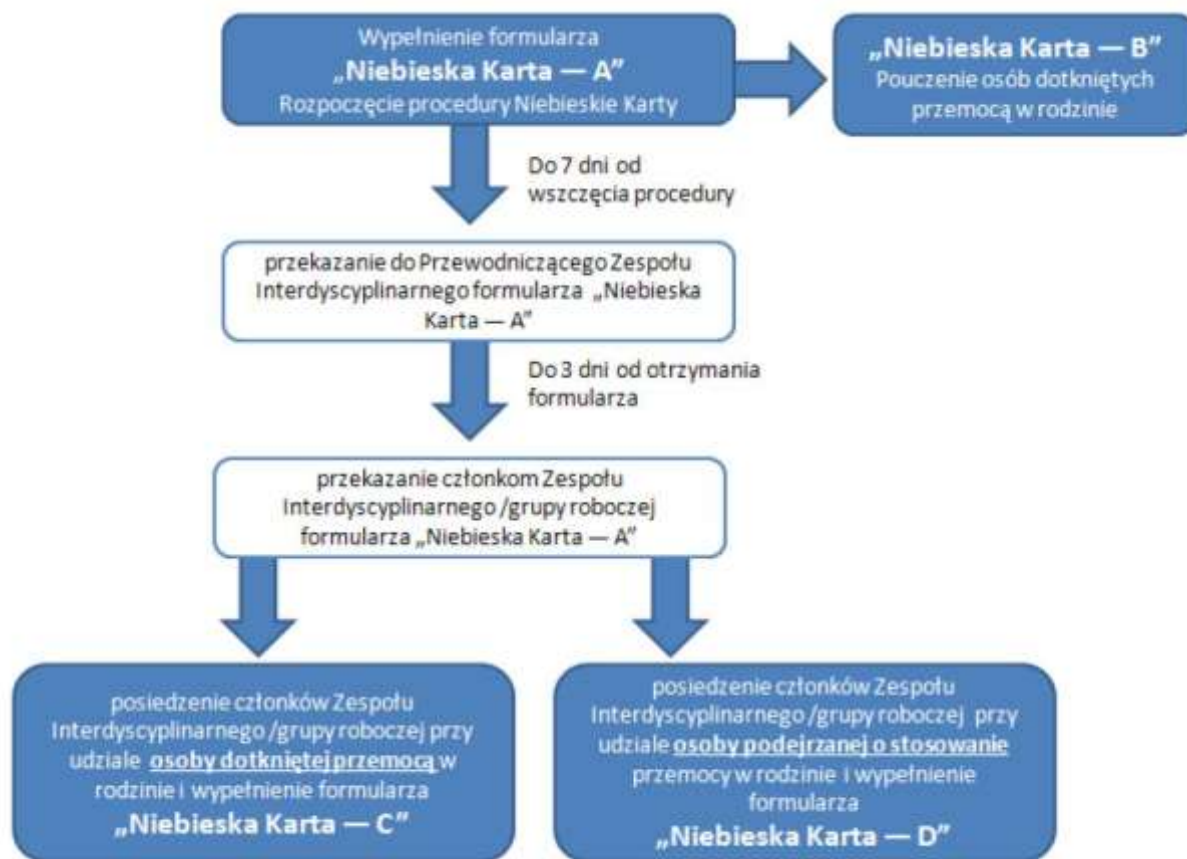

Tabela 16. Niebieskie Karty w latach 2013-2014

	2013	2014	2015
NK założone przez Policję	10	5	6
NK założone przez pracowników socjalnych	4	5	10
NK założone przez GKRPA	4	2	3
NK przekazane z MOPS-u	1	x	x

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy za 2013 i 2014 rok

Zauważalna jest tendencja spadkowa w liczbie zakładanych „Niebieskich Kart” co pozornie może być odbierane jako pozytywne zjawisko, szczególnie jeśli zostaną uwzględnione zadania realizowane przez Lokalny Zespół Interdyscyplinarny oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (działania profilaktyczne, kampanie realizowane w szkołach podstawowych i gimnazjach, warsztaty dla rodziców, materiały dydaktyczne, konspekty lekcji do realizacji). Jednakże, jak już zostało wspomniane powyżej, ofiary przemocy w rodzinie nie zawsze zwracają się o pomoc w wyniku czego dokładne oszacowanie skali zjawiska jest niemożliwe.

Tabela 17. Realizacja działań Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego

Lp	Działanie	Sposób realizacji (krótki opis działań)
1.	Diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie	Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie prowadzona była przez pracowników socjalnych GOPS Augustów, przedstawicieli szkół z terenu Gminy Augustów- członków LZI , Policję (dzielnicowy – członek LZI), GKRPA (Przewodniczący GKRPA – członek LZI) Ośrodek Zdrowia w Janówce (pielęgniarka- członek LZI). Na posiedzeniach Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Augustów przedstawiciele poszczególnych instytucji przedstawiali swoje obserwacje dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Augustów. Podczas spotkań analizowana była efektywność podejmowanych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”
2.	Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku	8 szkół z terenu Gminy Augustów zaangażowanych było w realizację programów profilaktycznych zapobiegających zjawiskom przemocy i propagujących zachowania sprzyjające pozytywnym postawom w rodzinach. W roku 2014 8 szkół realizowało na swoim terenie takie programy jak: „przemoc boli’ , „powstrzymać agresję” „Reaguj na przemoc”, „Postaw na rodzinę”, „Stop przemocy”. Programy prowadzone są przez przedstawicieli szkół- członków LZI.
3.	Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie	W roku 2014 interwencje w środowisku były inicjowane przez pracowników socjalnych GOPS Augustów, GKRPA, policję oraz szkoły
4.	Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym	GOPS Augustów zakupił 2 000 szt. materiałów informacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie (ulotki, plakaty), które były rozpowszechniane w szkołach przez

		przedstawicieli – członków LZI, przez pracowników socjalnych, przewodniczącą GRPA – członka LZI, oraz przez Ośrodek Zdrowia w Janówce.
5.	Inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie	W stosunku do osób stosujących przemoc , w ramach prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” są przeprowadzane rozmowy interwencyjne I i II stopnia. (Kierownik GOPS, Przewodniczący GKRPA – osoby ukończyły I i II stopień specjalizacji- Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Warszawie)

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy za 2013 i 2014 rok

Niezbędnymi elementami determinującymi powodzenie podjętych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar jest powszechna edukacja społeczna, informacja i poradnictwo.

Przemoc w rodzinie bardzo często pojawia się w rodzinach, w których występuje również zjawisko uzależnienia. Najczęściej występującym uzależnieniem jest alkoholizm. Alkohol zajmuje szczególne miejsce wśród substancji spożywanych przez człowieka. Jego nadmierne spożywanie wiąże się z ryzykiem wystąpienia szkód zdrowotnych, zarówno somatycznych, jak i psychologicznych. Ponadto, zjawiskiem powszechnym staje się problem narkomanii. Narkotyki są coraz bardziej wszechobecne. Zdobycie ich jest także sprawą prostą, nawet jeśli chodzi o dzieci i młodzież.

Na terenie Gminy Augustów, zadania w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom realizuje Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wraz z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Augustowie. Przyczyną stosunkowo niewielkiej świadczonej pomocy, mimo coraz bardziej zauważalnego problemu uzależnień, jest fakt, iż problem uzależnień często towarzyszy innym problemom, które stały się powodem udzielenia pomocy przez Ośrodek, stąd nie zostały wykazane w bezpośrednim obszarze dotyczącym pomocy uzależnionym. Obok alkoholizmu występują problemy związane z bezrobociem, ubóstwem, problemy wychowawcze i zdrowotne.

Analizując sytuację rodzin, działania realizowane przez Ośrodek celem poprawy jakości życia rodzin gminy Augustów należy uwzględnić zasoby, którymi dysponuje gmina w zakresie szeroko pojmowanego wsparcia dla rodzin. Do instytucji oscylujących w swoich działaniach wokół kwestii społecznych zalicza się:

- Augustowskie Stowarzyszenie Abstynentów „Klub Tęcza”,

- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta,
- Augustowskie Stowarzyszenie Kulturalno- Społeczne.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia Zdrowia Psychicznego – Porania Terapii Uzależnień i Współzależnienia w Augustowie

Wspieranie instytucji rodziny realizowane jest także poprzez wykonywanie celów szczegółowych zawartych w Gminnym Programie Wspierania Rodziny³³ finansowanym z budżetu gminy oraz dotacji celowej budżetu państwa:

- ♦ zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny poprzez:
 - objęcie dożywianiem dzieci, uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w formie obiadów na terenie placówek oświatowych. Przy czym wszystkie wnioski bądź sygnały świadczące o konieczności objęcia takim wsparciem dzieci były rozpatrywane niezwłocznie,
 - zapewnianie pomocy materialnej rodzinom wymagającym takich form wsparcia, zgłaszających się samodzielnie, bądź w wyniku pozyskanych informacji o takiej potrzebie w ramach ustawy o pomocy społecznej;
- ♦ zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących w szczególności poprzez:
 - systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, psychologów Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej,
 - wspieranie doskonalenia umiejętności zawodowych pracowników socjalnych poprzez udział w warsztatach, szkoleniach, kursach specjalistycznych;
- ♦ zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży poprzez monitorowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym przez pracowników socjalnych;
- ♦ zapobieganie uzależnieniom od środków psychoaktywnych poprzez realizację gminnych programów pomocowych;
- ♦ wsparcie interdyscyplinarne dzieci i rodzin:
 - koordynowanie zadań podejmujących różnorodne działania na rzecz dzieci i młodzieży,

³³ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w roku 2013 i 2014.

- dobór działań naprawczych na rzecz dziecka i rodziny opierając się o działania interdyscyplinarne.

V. ANALIZA ANKIET

Ankieta jest techniką pozyskiwania oraz gromadzenia informacji, która polega na wypełnieniu specjalnie przygotowanego kwestionariusza, na ogół o wysokim stopniu standaryzacji. Na przygotowany kwestionariusz ankiety składają się: postawienie problemu (w przypadku prezentowanej Strategii, problemów społecznych, z którymi mogą mieć do czynienia mieszkańcy gminy Augustów, sformułowanie pytań, ułożenie instrukcji, badanie próbne (weryfikacja jasności oraz zrozumiałości postawionych pytań), przygotowanie ostatecznej wersji ankiety.

Informacje, które zamierza się zdobyć podczas badań, wyznaczają główny problem, bądź problemy, jakie planuje się rozwiązać w najbliższym czasie celem podniesienia warunków życia mieszkańców gminy. Instrukcja zawiera informacje, kto przeprowadza badania, jaki jest ich główny cel, jak należy odpowiadać na poszczególne pytania, w jakim stopniu gwarantuje się anonimowość. Badania ankietowe są badaniami reprezentacyjnymi, co oznacza, że badana jest jakaś część społeczności lokalnej, która reprezentuje większość.

Uzupełnieniem danych statystycznych oraz informacji zwartych w Sprawozdaniach jest kwestionariusz ankiety, który został rozdysponowany wśród mieszkańców gminy, z uwzględnieniem instytucji, w których również pojawiają się mieszkańcy. W badaniu poruszone zostały przede wszystkim problemy społeczne, które są najbardziej uciążliwe dla lokalnej społeczności oraz kwestie, wymagające odpowiednich działań ze strony władz.

Kwestionariusz ankiety wypełniło 413 mieszkańców gminy Augustów, z czego 80% stanowiły kobiety, natomiast 20% byli mężczyźni. Poniższa analiza wypowiedzi przyczyniła się do sprecyzowania odpowiednich działań mających na celu podniesienie jakości życia.

Problemy społeczne rodzin

W gminie Augustów rodziny zmagają się z wieloma problemami o charakterze społecznym. Respondenci do głównych trudności, z którymi zmagają się mieszkańcy zaliczali odpowiednio:

Nieporadność życiowa	28%
Ubóstwo	21%
Bezrobocie	62%
Alkoholizm	52%
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	14%
Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego	19%
Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami	28%
Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych	30%
Niepełnosprawność członka rodziny	5%
Brak opieki instytucjonalnej (np. żłobek, dzienny dom pobytu) dla osób zależnych (dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne)	15%

Ponadto, rodzinom w opinii badanych brakuje czasu, który mogliby spędzić z rodziną (szczególnie dotyczy rodzin, w których rodzice pracują), wspólnego miejsca spotkań we wsi dla rodzin czy młodzieży, a także pracy. Niepokojące jest jednak lenistwo, które parokrotnie zostało wspomniane przez ankietowanych. Często pojawia się brak chęci czy własnej inicjatywy do zorganizowania odpowiednio czasu rodzinie.

Problemy społeczne dzieci i młodzieży

Współczesna młodzież zmagają się z wieloma problemami spotykanymi zarówno w środowisku szkolnym, jak w najbliższym otoczeniu, w tym nawet środowisku rodzinnym. W opinii badanych do najważniejszych problemów dzieci i młodzieży w gminie Augustów zalicza się przede wszystkim brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu – 62%. Kolejnymi są odpowiednio alkohol i narkotyki – 46% oraz brak pozytywnych wzorców i autorytetów – 42%. Respondenci wskazywali również na chuligaństwo, z którym ma do

czynienia młodzież – 37%, jak również używki w postaci palenia papierosów – 30%. W dużej mierze wynika to z niewystarczającego działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom w godzinach pozalekcyjnych – 25%.

Brak alternatyw oraz ciekawych form spędzania czasu dostosowanego do wieku dzieci przyczynia się do wielu problemów. Warto podjąć działania w tym kierunku by maksymalnie wyeliminować zagrożenia z tym związane. Najważniejsze jest jednak uwzględnienie zdania samych mieszkańców, którzy uważają, że rozwiązanie problemów dzieci i młodzieży leży przede wszystkim w stworzeniu świetlic i lokali, w których młodzież mogłaby się spotykać i w których można będzie realizować różnego rodzaju zajęcia (70%), jak również poprzez organizację tematycznych kół zainteresowań (53%) i zajęć uświadamiających o skutkach nałogów oraz monitorowanie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu i tytoniu nieletnim (52%). Kolejnymi ułatwieniami w opinii respondentów byłoby wybudowanie nowych i wyposażenie istniejących obiektów sportowych oraz zatrudnienie instruktorów (48%), a także organizacja zajęć pozaszkolnych (46%). Dodatkowymi utrudnieniami, które spotykają mieszkańców gminy Augustów są:

- ♦ niewystarczająca liczba organizowanych wycieczek, dyskotek dla młodzieży czy kawiarenek, w których młodzi mogliby się spotykać
- ♦ niewystarczająca liczba spotkań z psychologiem (celem nauczania dzieci rozmowy z rówieśnikami i rodzicami),
- ♦ brak organizacji zajęć dla rodziców, którzy mają problemy i nie potrafią sobie z nimi sami poradzić,
- ♦ brak oddziału dziecięcego, co znacznie utrudnia rodzicom zorganizowanie pomocy dla dziecka (nie każdy rodzic ma możliwość dowiezienia dziecka do Suwałk).

Wszelkie deficyty z założenia są bardzo proste do zniwelowania, jednakże wymagają odpowiednich środków finansowych, które władze muszą pozyskać.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków oraz urządzeń społecznych przyczyniających się do ochrony państwa, a przede wszystkim obywateli przed zagrożeniami (dla życia, zdrowia, ale i ładu prawnego). Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są organy władzy oraz administracji państwowej, ze szczególnym

uwzględnieniem instytucji wyspecjalizowanych w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego (m.in. Policja, Straż Pożarna).

Pozytywnym aspektem jest fakt, że mieszkańcy gminy czują się zdecydowanie bezpiecznie na jej terenie – 89%. Natomiast ci, którzy wskazali na brak poczucia bezpieczeństwa (11%), do głównych powodów zaliczali odpowiednio:

- ♦ naruszanie prawa i porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, itp.) – 44%
- ♦ kierowcy łamiący przepisy ruchu drogowego – 41%
- ♦ kradzieże, włamania, rozboje – 29%
- ♦ niezadowalająca aktywność policji – 19%
- ♦ grupy młodzieży zakłócającej spokój na ulicach – 17%

Rozwiązanie problemów wskazanych przez mieszkańców jest możliwe do zminimalizowania poprzez uwzględnienie powyższych uwag, celem sporządzenia i zaplanowania odpowiednich działań przyczyniających się do podniesienia jakości życia, a przede wszystkim wzrostu poczucia bezpieczeństwa, szczególnie tych grup, które zasygnalizowały, że nie czują się bezpiecznie.

Rozwiązywanie problemów społecznych

Rozwiązywanie problemów społecznych nurtujących mieszkańców uwzględnia przede wszystkim obszary, które w opinii respondentów wymagają pilnej interwencji. Do najważniejszych aspektów wymagających interwencji lokalnych władz, badani wskazywali:

- ♦ problemy społeczne dzieci i młodzieży wskazywane przez 317 ankietowanych
- ♦ opieka zdrowotna – 309 ankietowanych
- ♦ bezpieczeństwo – 258 ankietowanych
- ♦ edukacja – 234 ankietowanych
- ♦ problemy społeczne rodzin – 233 ankietowanych
- ♦ problemy społeczne osób starszych – 225 ankietowanych
- ♦ sport i kultura – 216 ankietowanych
- ♦ problemy społeczne osób niepełnosprawnych – 190 ankietowanych

Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, kościoła oraz policji przyczyni się do zniwelowania niektórych z problemów trapiących lokalną społeczność. Szczególnie pomocne działania mają oscylować wokół:

- ♦ pozyskiwania funduszy unijnych na kwestie społeczne – 78%
- ♦ organizowanie kursów i szkoleń dla osób poszukujących pracy – 72%
- ♦ wykorzystania budynków gminy na nowe inwestycje społeczne – 46%
- ♦ uświadomienia ludziom, że nie są bezradni – 41%
- ♦ zwiększenia ilości imprez sportowych i kulturalnych – 35%

Ponadto, mieszkańcom zależy na tworzeniu zakładów pracy oraz kursów i szkoleń adekwatnych do potrzeb rynku pracy. Przydatne byłyby również ścieżki rowerowe przy głównych trasach na terenie gminy, a przede wszystkim dążenie do integracji społecznej poprzez organizowanie imprez angażujących lokalną społeczność.

Zjawisko przemocy domowej

Przemoc domowa ma miejsce, gdy jedna osoba stara się kontrolować drugą i zaznacza swoją siłę w związku. Może się na nią składać krzywdzenie fizyczne, emocjonalne, seksualne lub finansowe. W większości przypadków, stosowana jest przez mężczyzn wobec kobiet. Mieszkańcy biorący udział w ankiecie przyznali, że słyszeli o przypadkach, w których doszło do stosowania przemocy - 36%, natomiast 18% ankietowanych zna rodziny, w których stosuje się przemoc, co zdecydowanie można uznać za niepokojące zjawisko.

W opinii ankietowanych przyczynami przemocy domowej są odpowiednio:

- ♦ nieumiejętność rozładowania własnych emocji oraz uzależnienie od alkoholu – 55%
- ♦ nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi – 41%
- ♦ stres – 35%
- ♦ bezrobocie – 31%
- ♦ ubóstwo – 18%
- ♦ choroba – 11%
- ♦ niepełnosprawność – 2%

Najskuteczniejszymi metodami przyczyniającymi się do zniwelowania przypadków uzależnień od alkoholu, narkotyków czy też stosowania przemocy w rodzinie są:

- ♦ organizowanie wolnego czasu dla dzieci i młodzieży – 61%
- ♦ szerzenie oświaty w tym zakresie (kształtowanie świadomości) wśród dzieci, młodzieży i dorosłych – 52%
- ♦ zapewnienie w każdej szkole pomocy psychologa i pedagoga – 47%
- ♦ udzielanie pomocy (w tym również prawnej) – 45%
- ♦ współpraca z policją, organizacjami i instytucjami pomagającymi osobom uzależnionym – 42%
- ♦ organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych – 36%

Problem społeczny, to taki stan, który socjologowie określają jako łamanie norm społecznych, będących dla nich szczególnie cennymi. Problem społeczny jest swoistego rodzaju rozdźwiękiem między uznanymi wzorami a aktualnym stanem rzeczy. Należy podkreślić fakt, że żadne warunki społeczne nie mogą być uznane za problem społeczny, jeśli nie zostaną one określone za pomocą uznanych wartości jako problem przez znaczącą liczbę ludności.

Problemy trapiące mieszkańców gminy Augustów są zbliżone do problemów, z którymi zmagają się wiele gmin w Polsce – nierówności społeczne, bezrobocie, brak wystarczających środków do życia, problemy wychowawcze czy też problemy wśród dzieci i młodzieży. Wiele z poruszanych przez mieszkańców kwestii jest możliwych do naprawy, jednakże wymagają interwencji władz oraz zaangażowania wielu sektorów. Pozytywnym aspektem jest fakt, że mieszkańcy chętnie się wypowiadają na poszczególne kwestie i wykazują inicjatywę działania. Warto wykorzystać chęć działania i zaplanować program kwestii do poruszenia i naprawy.

VI. ANALIZA SWOT

W analizie strategicznej szczególne znaczenie odgrywa zintegrowana metoda typu SWOT (ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Jest to narzędzie badawcze kompleksowo określające mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji oraz prognozowanych skutków. Polega ona na zidentyfikowaniu czterech wymienionych grup czynników i określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację gminy. W omawianej analizie wyróżnia się etapy:

- ♦ identyfikację i analizę mocnych i słabych stron,
- ♦ identyfikację i analizę szans i zagrożeń.

Pierwszym elementem analizy SWOT jest ocena zasobów Gminy Augustów, która pozwala na identyfikację jej mocnych stron (wewnętrzne czynniki pozytywne) i słabych stron (wewnętrzne czynniki negatywne). Ważnym aspektem tego typu analizy jest określenie zasobów charakterystycznych dla gminy, które wyróżniają ją na tle innych. Są to dziedziny działalności, które tworzą pozytywny wizerunek instytucji oraz gminy. Słabymi stronami określane są te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji oraz gminy. Poznanie szans (zewnętrznych czynników pozytywnych) i zagrożeń (zewnętrznych czynników negatywnych) płynących z otoczenia stanowi drugi etap analizy SWOT. Szansami są wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjającą dla instytucji oraz gminy sytuację. Dodatkowo są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne społeczne efekty. Za zagrożenia przyjmuje się zbiór wydarzeń i procesów, które tworzą niekorzystne dla instytucji oraz gminy sytuacje w otoczeniu społecznym. Zagrożenia postrzegane są jako bariery, utrudnienia i możliwości niebezpieczeństwa, które ograniczają rozwój.

Późniejsza konfrontacja czterech wymienionych grup czynników z wynikami zasobów danego obszaru prowadzi do określenia strategii rozwoju opierając się o wewnętrzne, jak i zewnętrzne elementy. Zderzenie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie kierunków oraz tendencji rozwoju strategii jednostki terytorialnej. Umożliwia zestawienie problematycznych elementów z tymi, które są drzemającym, niewykorzystywanym dotychczas potencjałem instytucji oraz gminy. W wyniku analizy strategicznej przedstawionej metoda SWOT otrzymano następujące rezultaty:

KWESTIE SPOŁECZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Możliwość pozyskiwania przez organizacje pozarządowe środków gminnych, unijnych, - Zatrudniony asystent rodziny, - Wsparcie psychologa-psychoterapeuty, - Dobrze wyszkolona kadra pracowników GOPS, - Uczestnictwo pracowników w szkoleniach organizowanych przez ROPS, - Realizacja gminnych programów pomocowych (Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie), - Dobra znajomość środowiska, - Potencjał demograficzny – znaczna ilość osób w wieku produkcyjnym, - Realizacja projektów współfinansowanych przez UE, - Realizacja programów pomocowych współfinansowanych ze środków zewnętrznych (dożywianie, asystent rodziny itp.), - Dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych – aktywnie działająca GKRPA, - Funkcjonowanie LZI w zakresie udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy oraz skierowane do osób stosujących przemoc, - Pomoc rodzinom zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych oraz ustawą o pomocy uprawnionym do alimentów, - Objęcie pomocą rodzin zmagających się z problemem uzależnienia od alkoholu przez GOPS, - świadomość mieszkańców na temat miejsc, w których mogą uzyskać pomoc, - Kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe, - Pomoc materialna dla uczniów szkół w postaci stypendiów socjalnych i 	<ul style="list-style-type: none"> - Utrwalony w społeczeństwie negatywny wizerunek klienta pomocy społecznej, - Występowanie problemów związanych z przemocą w rodzinie, uzależnieniami oraz bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, - Ograniczone środki finansowe, - Ograniczenie funkcjonowania Ośrodka – przepisy ustawy, - Dużo dokumentacji, za mało czasu na pracę socjalną, - Brak chęci podopiecznych GOPS do zmiany swojej aktualnej sytuacji, - Ubożenie społeczeństwa, - Brak zatrudnionego superwizora, - Ograniczone środki finansowe na programy związane ze wsparciem i akcje społeczne adresowane do rodzin.

<p>motywacyjnych, - Realizacja programów profilaktyki i wychowawczego w szkołach, - Walory krajobrazowe, turystyczne i przyrodnicze, - Działalność klubów sportowych,</p>	
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<p>- Rozwój sektora małej przedsiębiorczości – zwiększenie liczby miejsc pracy, - Tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych, - Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych, - Wzrost znaczenia organizacji pozarządowych, - Polityka prorodzinna, - Rozwój infrastruktury społecznej i podniesie jakości życia mieszkańców, - Pełniejsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców przy podjęciu wspólnych działań jednostek i organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy społecznej, - Dostęp do funduszy z UE, - Współpraca pomiędzy fachowcami różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, przemocy w rodzinie - Wzrost społecznej akceptacji osób Niepełnosprawnych, - Likwidowanie barier architektonicznych, - Upowszechnianie problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw.</p>	<p>- Rozluźnienie standardów moralnych, - Rozwój patologii społecznych, - Migracja ludzi wykształconych, - Nasilający się rozpad więzi społecznych i zanik kontroli społecznej, - Trudności w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na działania z zakresu organizowania społeczności lokalnych, - Umocnienie się postawy roszczeniowej wskutek nadmiernego wsparcia, - Ubożenie społeczeństwa, - Powiększanie się dysfunkcji w rodzinie, - Powstawanie chorób związanych z uzależnieniem od środków zmieniających świadomość, - Ograniczony rynek pracy, - Ograniczenie ponadlokalnych środków finansowych na rzecz wsparcia i pomocy, - Słaba oferta wsparcia animacyjnego w miejscu zamieszkania, - Brak kompleksowej mapy zasobów oraz potrzeb osób starszych, - Złe schematy radzenia sobie z problemami, - Dziedziczenie postaw, zachowań rodziców uzależnionych, - Zwiększająca się liczba czynników uzależniających – telewizja, Internet, gry komputerowe, - Obarczanie samorządów lokalnych kolejnymi zadaniami w nieproporcjonalnej wielkości do środków budżetowych, - Wyuczona bezradność klientów pomocy społecznej.</p>

VII. CELE OPERACYJNE I STRATEGICZNE

Celem prezentowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Augustów są działania długookresowe i długofalowe, które polegają na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej.

Pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i przede wszystkim na wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Przeprowadzenie szczegółowej diagnozy i analizy sytuacji społecznej gminy Augustów w połączeniu z badaniami ankietowymi pozwoliło wyodrębnić następujące cele strategiczne:

- ♦ wsparcie dla rodzin ze szczególnym uwzględnieniem procesu wychowawczego, umożliwiającego wyrównywanie szans oraz nieuzasadnionych i niezamierzonych różnic socjalnych,
- ♦ przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wspieranie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ♦ poprawa oraz podniesienie jakości życia mieszkańców gminy Augustów,
- ♦ zwiększenie szans mieszkańców na rynku pracy.

Następnie w ramach poszczególnych celów strategicznych wyodrębniono cele operacyjne i zadania.

VIII. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Wykonawcy	Budżet
Wsparcie dla rodzin	Promocja wartości rodzinnych	Aktywizacja dzieci i rodzin w ich środowisku lokalnym w okresie letnim i zimowym	Gmina, GOPS, GOK, szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, parafie, kluby sportowe, podmioty prywatne	Środki własne gminy, środki pozyskane w ramach funduszy UE, organizacje pozarządowe
		Organizowanie imprez, spotkań, warsztatów konkursów i wycieczek integrujących dla dzieci i rodziców		
	Wsparanie rodziców w procesie wychowawczym	Tworzenie żłobków, przedszkoli i klubów malucha i zwiększenie liczby miejsc w istniejących placówkach	Gmina, GOPS, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe	
		Punkt doradczy dla rodziców		
		Spotkania konsultacyjno-doradcze dla rodziców ze specjalistami – psychologami i Pedagogami		
	Wsparcie rodzin niepełnych, patologicznych bądź szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne	Udzielanie pomocy rzeczowej i finansowej rodzinom będącym w niekorzystnej sytuacji finansowej	Gmina, GOPS, GKRPA, szkoły, podmioty prywatne, parafie, organizacje pozarządowe	
		Dożywianie uczniów w szkołach w ramach państwowego programu		
		Stypendia dla uczniów		
		Stałe monitorowanie sieci punktów sprzedaży alkoholu		

	Wzrost kompetencji rodzicielskich i wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Warsztaty kompetencji rodzicielskich, pedagogizacja rodziców	Gmina, GOPS, szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe	
		Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania		
		Wsparcie asystenta rodziny		
		Prowadzenie stałej diagnozy potrzeb uczniów		
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wspieranie grup marginalizowanych społecznie	Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Centrum informacji o usługach dla dzieci, młodzieży osób niepełnosprawnych, życiowo bezradnych, starszych, wymagających pomocy społecznej	Gmina, GOPS, PUP	Środki własne gminy, środki pozyskane w ramach funduszy UE, organizacje pozarządowe
		Organizowanie prac społecznie użytecznych, robót publicznych i staży dla osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym		
	Wspieranie organizacji i instytucji pracujących z osobami niepełnosprawnymi, bezrobotnymi, starszymi, uzależnionymi uwikłanymi w przemoc w rodzinie	Współdziałanie na rzecz integracji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym z środowiskiem szkolnym, zawodowym, sąsiedzkim, lokalnym	Gmina, GOPS, GKRPA, podmioty prywatne, parafie, organizacje pozarządowe	
		Wspieranie i wzmacnianie wszelkich działań na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji osób starszych, niepełnosprawnych i chorych		

	Promowanie zdrowego stylu życia	Prowadzenie działań edukacyjno - informacyjnych dla dzieci i młodzieży w ramach godzin lekcyjnych w szkołach w formie spotkań i pogadań z przedstawicielami służby zdrowia, Policji, GOPS		
		Kampanie prozdrowotne adresowane do wszystkich mieszkańców gminy Augustów		
		Organizowanie akcji o tematyce ekologicznej, prozdrowotnej i z zakresu bezpieczeństwa		
	Aktywizowanie osób starszych, niepełnosprawnych i długotrwale chorych oraz osób z innych grup marginalizowanych społecznie	Zminimalizowanie barier architektonicznych	Gmina, GOPS, PUP	
		Aktywizacja zawodowa osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy		
		Promowanie wartości uczestnictwa osób starszych w kultywowaniu i rozpowszechnianiu lokalnych tradycji		
		Stworzenie miejsc spotkań dla osób starszych		
Poprawa warunków życia mieszkańców gminy Augustów	Rozwój infrastruktury społecznej	Rozszerzenie działalności biblioteki o działania z zakresu animacji kultury	GOK, GBP	Środki własne gminy, środki pozyskane w ramach funduszy UE, organizacje pozarządowe
	Rozwiązywanie problemów mieszkaniowych	Stwarzanie polityki mieszkaniowej	Gmina, GOPS	
		Zwiększenie lokali na mieszkania tymczasowe		
	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa na terenie gminy	Kampanie promujące życie bez przemocy	Gmina, Policja	
		Zwiększenie liczby patroli policyjnych		
Zwiększenie szans	Aktywizacja zawodowa kobiet	Kierowanie do doradcy zawodowego, motywowanie do podjęcia nauki, uczestnictwa	Gmina, PUP	Środki własne gminy, środki

mieszkańców gminy Augustów na rynku pracy	Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych	w kursach, szkoleniach Organizacja warsztatów i szkoleń dla osób niepełnosprawnych		pozyskane w ramach funduszy UE, organizacje pozarządowe
	Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	Stale diagnozowanie rynku pracy oraz zapotrzebowania na poszczególne zawody oraz kwalifikacje		
	Praca socjalna z rodzinami zmagającymi się z bezrobociem			
Rozwój Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie	Systematyczne kształcenie pracowników Ośrodka	Podnoszenie kompetencji i umiejętności psychospołecznych pracowników socjalnych poprzez kierowanie pracowników na warsztaty, szkolenia, kursy	GOPS, PUP	Środki własne gminy, środki pozyskane w ramach funduszy UE, organizacje pozarządowe
	Przygotowanie i realizacja programów pomocowych i interwencyjnych	Stale diagnozowanie potrzeb mieszkańców gminy Augustów oraz podopiecznych Ośrodka		
	Współdziałanie Ośrodka z osobami, instytucjami skupiającymi się na kwestiach społecznych	Organizowanie imprez, spotkań, warsztatów konkursów integrujących mieszkańców gminy		
		Promocja wolontariatu		

Wskaźnik realizacji działań

Wskaźniki, to miernik służący do określenia rozpatrywanej wielkości wyrażony w formie liczebnej. Do sformułowania zagadnień danej Strategii zostały wykorzystane następujące wskaźniki:

- liczba osób, rodzin korzystających ze wsparcia,
- liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego,
- liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych (broszurki, ulotki, artykuły w prasie, pogadanki, prelekcje itp.),
- liczba nowopowstałych rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia,
- liczba pozyskanych wolontariuszy,
- liczba osób korzystających ze specjalistycznego poradnictwa,
- liczba pracowników uczestniczących w szkoleniach,
- liczba utworzonych programów pomocowych,
- liczba zrealizowanych programów,
- liczba zorganizowanych imprez integracyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji,
- liczba udzielonych dofinansowań,
- liczba osób korzystających ze wsparcia,
- liczba zrealizowanych projektów aktywizujących osoby niepełnosprawnych,
- liczba warsztatów, szkoleń, spotkań,
- liczba wspólnych inicjatyw,
- liczba programów skierowanych dla osób bezrobotnych upowszechniających wiedzę o poruszaniu się na rynku pracy,
- liczba inicjatyw w zakresie samozatrudnienia i zatrudnienia w formach niestandardowych,
- liczba inicjatyw podejmowanych wraz z jednostkami pomocy społecznej w celu wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

IX. MONITOROWANIE ORAZ EWALUACJA STRATEGII

Celem prezentowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest poprawa sytuacji osób dotkniętych problemami, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, a tym samym uchronieniem ich przed wykluczeniem społecznym. Cele Strategii powinny być wyrazem dążeń i aspiracji lokalnej społeczności do usunięcia zagrożeń, rozwiązywania problemów, wykorzystywania szans tkwiących w potencjalnie ludzkim, dlatego też ważnym było włączenie mieszkańców Gminy Augustów w tworzenie dokumentu. Uwzględnienie opinii publicznej na temat poszczególnych sektorów, umożliwiło sprecyzowanie działań.

Strategia jest dokumentem pozwalającym na zaplanowanie najbliższych zmian oraz tych bardziej odległych. Prezentowany dokument opiewać ma na dziesięć lat. Wyznaczone kierunki działań oraz propozycja zadań do realizacji będzie wymagała uaktualnienia. Po pięciu latach od wdrożenia Strategii w życie zaleca się przeprowadzenie ewaluacji „mid-term”, która poddaje analizie, m.in. osiągnięte na tym etapie rezultaty oraz dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji Strategii (badanie aktualnego kontekstu; jej wyniki mogą się przyczynić do pewnych modyfikacji realizacji programu oraz aktualizacji przyjętych założeń). Dzięki tej ewaluacji będzie można zaplanować oraz uaktualnić zadania na kolejne cztery lata. Uzupełnieniem powinna zostać ewaluacja „ex-post” przeprowadzana po zakończeniu realizacji Strategii.

Instytucje biorące udział w realizacji strategii to:

- ♦ Urząd Gminy Augustów,
- ♦ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Augustów,
- ♦ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie,
- ♦ Kościół Katolicki i inne związki wyznaniowe,
- ♦ Placówki szkolne na terenie gminy Augustów,
- ♦ Gminny Ośrodek Kultury w Żarnowie,
- ♦ Zespół Obsługi Ekonomicznej Szkół Gminy Augustów,
- ♦ Ośrodki Zdrowia w Janówce i w Żarnowie,
- ♦ Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Augustów,
- ♦ Dzielnicy Gminy Augustów,
- ♦ Starostwo Powiatowe w Augustowie,
- ♦ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Augustowie,

- ♦ Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Augustowie,
- ♦ Gabinet Psychoterapii Uzależnień i Współzależnienia w Augustowie,
- ♦ Kuratorzy Sądowi przy Sądzie Rejonowym w Augustowie,
- ♦ KPP w Augustowie,
- ♦ KPP Straży Pożarnej w Augustowie.

X. PRZEWIDYWANE EFEKTY STRATEGII

Zjawisko ubóstwa rodzin związanych z bezrobociem, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, kryzys rodziny, egzystencjalne problemy starszych, niepełnosprawnych, niedostatek materialny rodzin szczególnie wielodzietnych, uzależnienie i przemoc w rodzinie to niezwykle trudne problemy społeczne, które wymagają od władz samorządowych, instytucji oraz organizacji efektywnej polityki społecznej na poziomie lokalnym.

Osoby, które potrzebują pomocy w trudnych sytuacjach życiowych szukają jej najbliżej swojego otoczenia, w swoim środowisku lokalnym. Dlatego odpowiadając na potrzeby lokalnego środowiska, po dokonaniu analizy i diagnozy problemów społecznych, Rada Gminy Augustów przyjęła dokument pod nazwą „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Augustów na lata 2016 - 2026”.

Przedstawiona Strategia ukierunkowana jest na poprawę tych aspektów życia mieszkańców gminy, które zostały podczas przeprowadzonego badania uznane za priorytetowe. Szereg zmian będzie obejmował wiele elementów, m.in.:

- wielopłaszczyznowe wsparcie rodziny w wypełnieniu swoich funkcji poprzez:
 - kształtowanie prawidłowych wzorów funkcjonowania rodziny,
 - tworzenie nowych form pomocy rodzinie,
 - aktywizowanie społeczności do harmonijnej współpracy na rzecz rodziny,
 - pomoc w opiece i wychowaniu dziecka,
- ogólną poprawę funkcjonowania rodzin biologicznych,
- poszerzenie dostępności i wzrost jakości usług świadczonych w ramach poradnictwa specjalistycznego,
- zwiększenie liczby programów socjoterapeutycznych realizowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz nieletnich oraz objętych nadzorem kuratorskim,
- zwiększenie zasobu wiedzy społeczeństwa w zakresie radzenia sobie z wszelkimi rodzajami uzależnień i przemocą w rodzinie, a zwłaszcza wśród kobiet i dzieci, które są już ofiarami przemocy,
- usprawnienie systemu udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w sytuacjach kryzysowych,

- uzyskanie dofinansowania na realizację nowych programów w zakresie wykluczenia społecznego młodzieży i dzieci z rodzin patologicznych i znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej,
- stworzenie systemu współpracy i komunikacji pomiędzy samorządami gminnymi, powiatowymi, a organizacjami pozarządowymi i instytucjami świadczącymi pomoc na rzecz rodziny i dziecka,
- prowadzenie poprzez różnorodne formy i metody monitoringu zjawisk patologicznych, np. bezdomności, uzależnień,
- niesienie profesjonalnej i skutecznej pomocy dziecku i rodzinie poprzez zorganizowanie specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego,
- promowanie działań na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii oraz tworzenie programów zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, łagodzenia ubóstwa czy promowanie dobrych wzorców spędzania wolnego czasu i rozwijania zainteresowań dzieci i młodzieży.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1: Ankieta diagnozująca problemy społeczne w gminie Augustów

1. Płeć

- Kobieta
- Mężczyzna

2. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy? (proszę zaznaczyć trzy najważniejsze)

- Nieporadność życiowa
- Ubóstwo
- Bezrobocie
- Alkoholizm
- Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
- Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego
- Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
- Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- Niepełnosprawność członka rodziny
- Brak opieki instytucjonalnej (np. żłobek, dzienny dom pobytu) dla osób zależnych (dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne)
- Inne (proszę wymienić)
-

3. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/ Pani za najważniejsze na terenie gminy? (proszę zaznaczyć trzy odpowiedzi)

- Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
- Przemoc domowa
- Przemoc szkolna
- Alkohol i narkotyki
- Papierosy
- Chuligaństwo
- Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- Niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom w godzinach pozalekcyjnych

- Inne (proszę wymienić)
-

4. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy?

- Niedobór placówek wychowania przedszkolnego
- Niepełne wykorzystanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (ferie, wakacje)
- Brak form kształcenia zawodowego
- Brak form kształcenia specjalistycznego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie
- Niewystarczające wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- Inne (proszę wymienić)
-

5. Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie na terenie gminy?

- Tak
- Nie

6. Jeśli nie, to co jest przyczyną braku poczucia bezpieczeństwa?

- Grupy młodzieży zakłócającej spokój na ulicach
- Naruszanie prawa i porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, itp.)
- Kradzieże, włamania, rozboje
- Kierowcy łamiący przepisy ruchu drogowego
- Niezadowolająca aktywność policji
- Inne (proszę wymienić)
-

7. Kto powinien zdaniem Pani/ Pana oprócz władz lokalnych brać udział w rozwiązywaniu problemów społecznych w gminie?

- Kościół
- Organizacje pozarządowe
- Mieszkańcy
- Policja
- Inni (proszę wymienić)
-

8. Które Pana/Pani zdaniem z wymienionych obszarów problemów społecznych wymagają pilnego rozwiązania – proszę wybrać obszary i oznaczyć numerami wg. skali ważności od 1 do 5 (przy czym nr 1 jest najważniejszy)

Działania w zakresie problemów społecznych rodzin

Działania w zakresie problemów społecznych dzieci i młodzieży

Działania w zakresie problemów społecznych osób starszych

Działania w zakresie problemów społecznych osób niepełnosprawnych

Działania w zakresie opieki zdrowotnej

Działania w zakresie edukacji

Działania w zakresie sportu i kultury

Działania w zakresie bezpieczeństwa

9. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży? (Proszę o wybranie trzech najważniejszych odpowiedzi)

Tworzenie świetlic i lokali, w których młodzież mogła by się spotykać i w których można będzie realizować różnego rodzaju zajęcia

Budowa nowych i wyposażanie istniejących obiektów sportowych oraz zatrudnianie instruktorów

Organizacja tematycznych kół zainteresowań

Organizacja zajęć pozaszkolnych

Organizacja zajęć uświadamiających o skutkach nałogów oraz monitowanie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu i tytoniu nieletnim

Inne (proszę wymienić)

.....

10. Jakie działania gminy mogą pozytywnie wpłynąć na rozwiązanie problemów społecznych? (Proszę o zakreślenie trzech najważniejszych odpowiedzi)

Pozyskiwanie funduszy unijnych na kwestie społeczne

Organizowanie kursów i szkoleń dla osób poszukujących pracy

Zwiększenie ilości imprez sportowych i kulturalnych

Wykorzystanie budynków gminy na nowe inwestycje społeczne

Uświadomienie ludziom, że nie są bezradni

Inne (proszę wymienić)

.....
11. Czy według Pani/Pana oceny w rodzinach zamieszkujących na terenie gminy istnieje zjawisko przemocy domowej?

- znam takie przypadki
- nie znam takich przypadków
- słyszałem o takich przypadkach
- nie słyszałem o takich przypadkach

12. Jakie są Pani/Pana zdaniem przyczyny przemocy domowej?

- bezrobocie
 - stres
 - nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi
 - nieumiejętność rozładowywania własnych emocji
 - ubóstwo
 - niepełnosprawność
 - choroba
 - Inne (proszę wymienić)
-

13. Jakie Twoim zdaniem rozwiązania są najskuteczniejsze w przypadku problemu alkoholu, narkomanii i przemocy w rodzinie? Proszę wybrać trzy najważniejsze odpowiedzi.

- Organizowanie wolnego czasu dla dzieci i młodzieży
 - Szerzenie oświaty w tym zakresie (kształtowanie świadomości) wśród dzieci, młodzieży i dorosłych
 - Współpraca z policją, organizacjami i instytucjami pomagającymi osobom uzależnionym
 - Udzielanie pomocy (w tym również prawnej)
 - Zapewnienie w każdej szkole pomocy psychologa i pedagoga
 - Organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych
 - Inne (proszę wymienić)
-

SPIS TABEL

Tabela 1. Struktura bezrobocia gminy Augustów w latach 2013-2015	25
Tabela 2. Liczba mieszkańców gminy Augustów wg płci w latach 2013-2015	28
Tabela 3. Struktura mieszkańców gminy Augustów w latach 2013-2015	28
Tabela 4. Udzielone świadczenia w 2013 roku – zadania własne gminy	31
Tabela 5. Udzielone świadczenia w 2014 roku – zadania własne gminy	32
Tabela 6. Udzielone świadczenia w 2015 roku – zadania własne gminy	32
Tabela 7. Liczba rodzin objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2013-2015	34
Tabela 8. Liczba rodzin objęta pomocą w latach 2013-2015 (wybrane powody trudnej sytuacji)	34
Tabela 9. Ogólna liczba osób pozostających pod opieką Ośrodka oraz liczba rodzin którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia	40
Tabela 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2013-2015 ..	41
Tabela 11. Struktura rodzin zmagających się z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	42
Tabela 12. Liczba rodzin objęta pomocą w związku z niepełnosprawnością w latach 2013-2015	43
Tabela 13. Liczba wydanych zasiłków dla osoby niepełnosprawnej	43
Tabela 14. Liczba rodzin i osób w tych rodzinach, objęta pomocą w związku z długotrwałą lub ciężką chorobą w latach 2013-2015	44
Tabela 15. Liczba rodzin i osób w rodzinach objęta pomocą Ośrodka ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa w latach 2013-2015	46
Tabela 16. Niebieskie Karty w latach 2013-2014	48
Tabela 17. Realizacja działań Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego	49

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba uczniów, którzy otrzymali stypendia w latach 2013-2015	20
Wykres 2. Liczba zarejestrowanych kobiet i mężczyzn w latach 2013-2015	26
Wykres 3. Struktura ludności gminy Augustów w latach 2013-2015	29
Wykres 4. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015 (wybrane powody trudnej sytuacji)	35
Wykres 5. Liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu ubóstwa w latach 2013-2015	38
Wykres 6. Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2013-2015	45

SPIS SCHEMATÓW

Schemat 1. Hierarchia problemów społecznych w gminie Augustów	36
Schemat 2. Procedura „Niebieskiej Karty”	48

UZASADNIENIE

do Uchwały Nr XIV/106/2016 Rady Gminy Augustów z dnia 30 września 2016 r.

Zgodnie z art.16b ustawy o pomocy społecznej gmina opracowuje i realizuje strategię rozwiązywania problemów społecznych. W związku ze zmianą na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat istniejących oraz pojawiających się nowych problemów społecznych konieczne jest stworzenie nowego dokumentu strategicznego, uwzględniającego zarówno potrzeby uwidocznione w przeprowadzonej ankiecie diagnozującej problemy społeczne w gminie Augustów, jak również dostosowującego do zmieniających się dokumentów strategicznych i programowych.